

**LAIŠKAI
LIETUVIAMS**

1968

SPALIS / OCTOBER

STEBINT IR SVARSTANT	***	354
TIKROVĖS IR ILIUZIJŲ KRYŽKELĖJ — I	A. Paškus	357
AR PAGRISTAI PRIEŠINAMASI REFORMAI? A. Grauslys		363
SIEKiant LIETUVOS LAISVĖS — VII M. Krupavičius		367
KRIKŠČIONIJA. Po enciklikos...	K. Trimakas, S. J.	369
Popiežius kalba valstiečiams	A. L.	370
Balsai po "Humanae vitae"	ALKT	371
Katalikų psichologų klausimai	V. B.	380
DANGAUS SKALIKAS	F. Thompson	371
SPAUDOJ: Ar galima naudoti jėgą?	A. L.	381
AKIRAČIAI: Neturiu teisės...	N. Gailiūnienė	382
Jauno Amerikos lietuvio laiškas		383
Žodis tartas, bet...	Al. Gimantas	384
Lietuvio kunigo laidotuvės	V. Kutkus	386
ŠEIMA: Kam ta mama jai vis ant kelio?	Alė Rūta	386
JAUNYSTĖ: Apsispręsti tikėti	K. Trimakas, S. J.	388
ANAPUS: TASSas informuoja apie Čekoslovakiją		390
KNYGOS: V. Volerto "Šamokslas" (rec.)	N. Jankutė	391
ŠYPSANTIS: "Satelitų" niekšybės paslaptis		393
FILMAI: "The Fifth Horseman"	S. Semėnienė	394
Filmus suglaustai vertinant		394
ATGARSIAI		395

Visos šio numerio iliustracijos yra paimtos iš spaudai ruošiamos knygos, Algimanto Kezio, S. J., fotografijomis iliustruojančios Francis Thompsono poemą "The Hound of Heaven" (viršelis, 353, 361, 371-376).

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

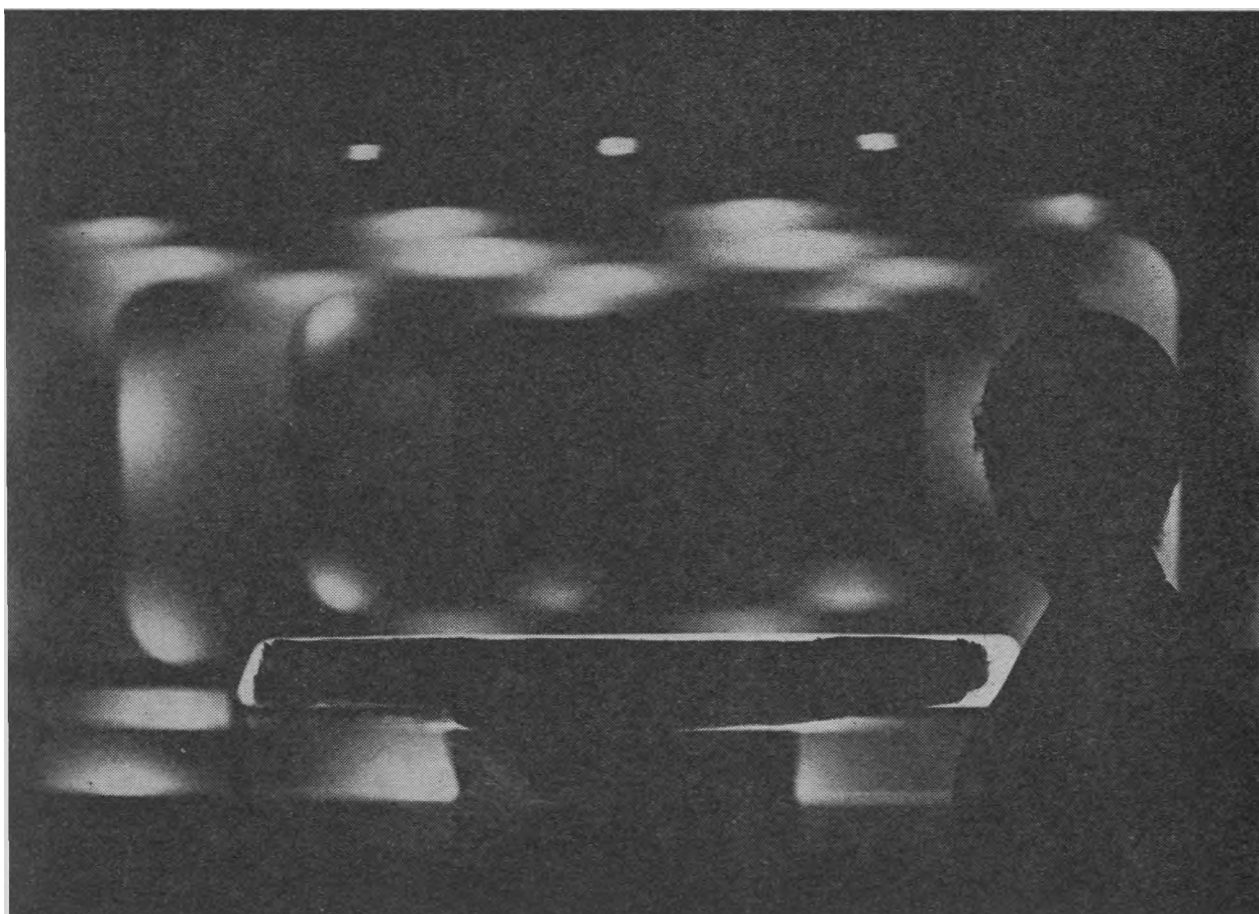
Vyriausias redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Gintarė Ivaškienė, Stasys Yla, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Zita Sodeikienė (meninė priežiūra), Nijolė Užubalienė, Juozas Vaišnys, S. J. (kalbos priežiūra). Administratorius — Petras Kleinotas, S. J. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonas — RE 7-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut. Prenumerata metams — \$4.00. Atskiro numerio kaina — \$0.40

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and at additional mailing office.

*KAS GALI atskirti savo tikėjimą nuo
veiksmų,
ar savo įsitikinimus nuo darbų?
Kas gali, sustabdęs valandas, dalinti:
“Šitoji Dievui, šita man,
Ši mano sielai, anoji mano kūnui?”
Visos jūsų valandos yra sparnai,
besiplakantys beribės visumos pilnume.

Kasdienybė yra jūsų tikėjimas ir šventykla.
Į ją įeinatė pilnu žmogumi.
Atsimink visus žmones,
Nes meldamasis negali pakilti virš jų
troškimų
nei giliau išgyventi jų neviltį.*

Kahlil Gibran.

STEBINT ir SVARSTANT

■ Čekoslovakijos okupacija

Kraujas virė ir tebeverda, stebint sovietų tankais ir kitų "sajungininkų" kariniais daliniais okupuojamą Čekoslovakiją, kurios vienintelė "kaltė", yra ta, kad ji pasuko demokratijos keliu. Tik dabar dar stipriau išryškėja faktas, kad rusų komunistinis imperializmas tebėra gyvas ir stiprus.

Sovietų Sąjungoj tebeprisigirsta Čekoslovakiją užstojančių ir sau žodžio laisvės reikalaujančių balsų, bet tie balsai užgniaunami vis grubesne ranka. Ir tai byloja apie kietą diktatūrą.

Lietuvoj gi tylu. Tyla ne visada reiškia snaudulį. Ji gali reikšti ir laukimą. O laukti reikia, ypač kai laiko ženklai nepalankūs... Čekoslovakijos okupacija daugelio suprantama kitaip, ne kaip TASSas juos informuoja *Tiesoj* (žr. šio "L. L." nr. 390 psl.)

■ Pasaulio lietuvių seimas

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimas... Su posėdžiais, kalbomis, rinkimais ir nutarimais... Su pagerbimu, paskaitom literatūros ir kamerinės muzikos vakaru, su motorkada ir masine manifestacija, su banketu, pamaldom, skaidrių paroda, didžiuoju banketu...

Daug būta. O kas atlikta tam tikslui, kuriam tiesioginiai buvo šaukiamas šis lietuvių rinktinių atstovų suvažiavimas iš visų pasaulio kraštų? Išrinkta PLB valdyba ir priimti nutarimai.

Kai kuriems atstovams iš JAV to gal ir "pakako", nes valdyba čia pašonėj. Bet ir tai — daugumas atstovų net iš JAV pasigedo bendrų visuomeninių rūpesčių svarstymo? O ką bemanė tie užjūrio atstovai, kurie vyko tūkstančius mylių? Tik pabalsuoti...

ir duoti trumpą pranešimėlį apie savo krašto lietuvių veiklą, kai į tai nesulaukiama absoliučiai jokio rūpestingo aido. Tai kam važiuoti tūkstančius mylių? Tai kam dar ši seimą vadinti pasaulio lietuvių seimu?

JAV ir Kanados lituanistinių mokyklų mokytojų studijų savaitė konkrečiais rezultatais buvo tikrai sėkmingesnė, negu Pasaulio LB Seimas. Kodėl? Ogi todėl, kad mokytojai pasirinko ramia, svarstymams tinkamą vietą ir atsivežė su savim darbo nuotaiką. Seime šių abiejų dalykų kaip tik buvo pasigesta. Ne be reikalo tiek daug seimo atstovų — o ypač iš tolimesnių kraštų — pasisakė seimu nusivylę.

Tėviškės Žiburiai (IX. 12) negerovių priežastim nurodė laiko stoką. Taip, tai tiesa, bet dar tiksliau — seime negeroves kėlė jo tikslo praradimas ar bent jo suprastinimas. Gal kai kam atrodo, kad seime užtenka išrinkti valdybą ir sulipdyti keletą nutarimų. PLB konstitucija sako daug daugiau. Tą patį sako sveika nuovoka: kai susirenka rinktiniai lietuvių atstovai iš visų pasaulio kraštų, jie visai natūraliai dalinsis visuomeniniais rūpesčiais, patirtimi ir bendrai ieškos praktiškų išvadų savo problemoms. Tik jiems turi būti sudarytos tam palankios sąlygos.

Apie tas sąlygas reikalas ir eina. Kaip matyti iš praėjusio seimo (o taip pat iš ankstyvesniųjų), seimą norima padaryti didingu subuvimu, su banketais, koncertais, manifestacijom. Savy tai yra puikus dalykas, bet kaipo priedai prie PLB atstovų pasitarimų jie išblaško ir eikvoja laiką.

Žiūrint pirminių seimo tikslų, tiksliausia būtų seimo pasitarimams skirti 3-4 ar 7 dienas ramioj, svarstymams tinkamoj vietoj (pvz. Dainavos stovykloj), o po to savaitga-

lį paskirti didingam visų lietuvių subuvimui kuriam dideliame mieste.

Tada proginė, pramoginė ir manifestacinė triukšminga nuotaika nenustelbs per metų metus susitelkusių visuotinių visuomeninių rūpesčių... Tada bus laiko — per penkerius metus bent kartą sukūrus vienkartinę progą — atstovams iš viso pasaulio kraštų ramiai ir rimtai pasidalinti rūpesčiais, juos aptarti ir gal ką naudingo nuspręsti.

■ Kas "atsivertė"?

Kun. Felikso Jucevičiaus okupuotos Lietuvos sunkią spaudą vaizduojančius kelionės išpūdžius *Tėviškės Žiburiuose* (IX. 5, 12) daug kas cituoja, komentuoja, net persipausdina. Kai kas dar prideda, kad autorius, pamatęs okupuotą Lietuvą "atsivertė" iš "per didelio noro bendrauti su kraštu".

Tiesa gi yra ta, kad "atsivertė" ne tu išpūdžių autorius, bet apie jį klaidingai galvojusieji, dabar pagaliau jį pripažinę tokį, koks jis visad buvo — t. y. tas pats, kuris Montrealio Expo 67 parodos metu iš okupuotos Lietuvos atvykusiems lietuviams atviram laiške *Tėviškės Žiburiuose* nurodė skaudų faktą, kad nėra Lietuvos paviljono, o tik Sovietų Sąjungos... O jo kelionė ir jos išpūdžių aprašymas tik įkūnijo tai, ką jis žodžiais pasakė savo paskaitoj Čikagoj, kad, kaip nelaimėj esančiam, pvz. sergančiam, reikia visom priemonėm padėti, taip reikia padėti ir tautiečiams Lietuvoj. Ar ne gera jo pagalba?

Šie faktai verčia rimtai susimąstyti apie per ankstyvus pravardžiavimus "raudonais" ir "kolaborantais" (apie tai žr. "Šypsantis" skyrių šio "L. L." nr. 393 psl.).

■ "Lyg tyčia kažkas..."

Darbininke (IX. 10) vienas kunigas laiške išlieja daugelio širdgėlą dėl to, kad šią vasarą jau antras lietuvis kunigas lietuvių parapijoje lietuvių kunigų laidojamas angliškoms Mišiomis: "Nors kun. Goro mirtis nebuvo tokia tragiška, kaip kun. Dagilio, bet laidotuvės taip pat buvo ir liūdnos ir tragiškos... Atrodo, lyg tyčia kažkas nori žėisti ir

lietuvio savigarbą, ir jo tautinius ir religinius įsitikinimus ir iš naujo draskyti giliai atvertą žaizdą".

Abejais atvejais pasitaikė pateisinimų; kad nėra ko jaudintis, nes čia "ne Lietuva", juk Mišiose "buvo ir amerikiečių", kad "nebuvo laiko pasiruošti" ir "nebuvo lietuviško mišiolio".

Visi šie pateisinimai yra menkaverčiai. Dabartinė Katalikų Bažnyčios santvarkoj autoritetas yra sudėtas į jos tarnų — vietinių vyskupų ar klebonų — rankas. Sprendimas galutinai nuo jų priklauso ir kokia kalba bus Mišios. Jis negali būti savivališkas: pagal krikščionišką ir žmonišką dvasią, išreikštą II Vatikano dokumentuose, reikia visų pirma atsižvelgti į žmones.

O žmonių nuovoka, kuri remiasi tvirtais faktais, yra teisi. Jei jie jaučia, kad mirė jiems tarnavęs tautietis kunigas ir kad jie, susirinkę jo laidoti, sudaro daugumą, tai yra visai natūralu jausti, kad Mišios turi būti jų kalba. Į tai ir reikia atsižvelgti. Bet kurių atsakingų Bažnyčios tarnų nesiskaitymas su šiais faktais reiškia savivaliavimą prieš Katalikų Bažnyčios nurodymus.

■ Spaudos metraštis

Jei išeivijoj nebūtų lietuvių spaudos, greit nebelyktų lietuvių. Betgi taip pat nebūtų tos spaudos, jei nebūtų į ją rašančiųjų.

Su ta mintimi, rodos, Lietuvių Žurnalistų Sąjungos centro valdyba savo deklaracijoje paskelbė idėją išleisti metraštį "užfiksuoti dabartinį laisvajame pasaulyje gyvuojančios lietuvių spaudos veidą..."

Idėja verta įkūnijimo. Prisidedant norisi idėją ryškinti, kad tame metraštyje fiksuojamame lietuvių spaudos veide turėtų atsispindėti ne tik informacinis spaudos pobūdis, bet — dar labiau — jos reikšmė, padedant išeiviams lietuviams orientuotis ir vystytis visose svarbiose gyvenimo srityse — tautybės, kūrybos, dvasinės kultūros...

■ Policija ir provokacijos

Demokratų konvencijos metu Čikagoje įvykę susirėmimai tarp demonstrantų ir policijos paliko kartų skonį, kurio ir laikas neišplauna. Šitam nemaloniui epizode vie-

**Lietuvių tautos didžioji dalis, likusi pavergtoje tėvynėje, yra per-
dėm patriotiška, ištikima didiesiems laisvės idealams... ir yra verta
visiško mūsų pasitikėjimo. — Dr. K. Valiūnas, VLIKo pirmininkas**

**Štai okupuota, tačiau dar dirbanti ir kovojanti Lietuva. Jai mes
turime padėti, su ja tad mes turime palaikyti ryšius. Nes be jų mes
ne tikėtai neatliksime savo istorinės misijos, bet pakirsime savo eg-
zistencijos šaknis. Ryšiais su tauta mes duodame ir gauname gyvy-
bines sultis. — St. Lozoraitis, Jr.**

nintelis dalykas, kuriuo galima džiaugtis, yra tai, kad susirėmimai nepareikalavo nei vienos gyvybės.

Demonstrantai atvyko į Čikagą, viešai skelbdamies nori paralyžuoti demokratų partijos konvenciją, — ir ne vienas jų vadų turėjo realesnį antrą tikslą — išprovokuoti incidentą, kuris parodytų dažnai apšaukiamą policijos brutalumą, ta proga sukeltų visuomenės pasipiktinimą policijos elgesiu ir padėtų radikalizuoti platesnius visuomenės sluoksnius, negu iki dabar buvo pavykę. Pirmasis tikslas nepasiektas, gi antrasis — su kaupu. Televizijos ekrane parodytos policininkų eilės su energingai naudojamomis lazdomis tikrai sukėlė jausmų audrą.

Čia vietoje du klausimai. Pirmiausia: ar televizija parodė pilną konfrontacijos vaizdą? Atrodo, kad ne: kameros nepagavo nei demonstrantų keiksmų, nei ant policininkų metamo mėšlo. Antras klausimas: ar galima visą policijos elgesį priskirti tik tvarkos palaikymui ar išprovokuotai žmogiškai silpnybei? Atrodo, kad irgi ne. Bent kai kuriais atvejais — ir tai pripažino pats Čikagos burmistras — kai kurie policininkai peržengė tvarkai palaikyti reikalingą saiko ribą. Būtų buvę geriau išvengus ir tų atvejų, kad provokuotojams nebūtų buvę nė mažiausio preteksto apkaltinti tvarkos palaikytojus.

■ **Badas Biafroje**

Afrikoje ne vienam krašte ateina bado laikas rugpiūčio mėnesį prieš pat naujo derliaus nuėmimą. Žmonės kenčia alkį, bet žino, kad greitai vėl galės sočiai pavalgyti. Tačiau Biafroje bado laikas nesibaigia — čia apie tūkstantis miršta kasdieną badu. Štai Uturu miestelyje katalikų seminarija

yra paversta ligonine 300 badaujančių vaikų. Kas rytą yra iškasamos kapuose duobės, kurios vakare jau užpildytos mirusiais vaikučiais. Iš Awgu ligoninės daktarė Anne Seymour rašo: "Mažiukai, nors nejaučia, kas jiems dedasi — jie tik silpsta, kol mirtis juos išlaisvina. Didieji žino. Kathy, protinga vienuolikos metų mergytė, verkė dieną ir naktį. Ji į mūsų ligoninę buvo atnešta jau pažengusioj bado stadijoj. Tas maža, ką mes jai galėjom duoti, nebuvo gana. Po savaitės agonijos ji mirė".

Badui Biafroje priežastis yra nuožmus civilinis karas. Biafra, kurios gyventojus sudaro Ibo gentis, daugiau kaip prieš metus atsiskyrė iš Nigerijos federacijos. Atsiskyrimui priežasčių buvo daug. Ne mums yra vertinti, ar tai buvo išmintinga. Atsiskyrusius federacijon grąžinti stengiasi federalinė kariuomenė, naudodama britų kulksvaids ir sovietiškus MIGus. Karu siekiama Ibo gentį sunaikinti: lėktuvai bombarduoja bažnyčias ir ligonines, šaudo į vaikus mokyklų kiemuose. Biafra visai izoliuota — maisto trūksta visiems, tačiau baltymų trūkumą suaugusieji gali lengviau pakelti; vaikams gi gresia mirtis arba sužalojimas.

Badaujantiems vaikams reikalinga skubi pagalba. Nors federalinė kariuomenė šaudo į maistą gabenančius lėktuvus, vis tiek skridimai nakties metu nesustabdomi. Šalpos darbui reikia lėšų, nes visi žinome, kad bomboms pinigai lengviau atsiranda, negu duonai. Prisidėti savo auka reikėtų ir kiekvienam iš mūsų. Kad ir mažą auką galime pasiųsti "Emergency Appeal for Biafran Children", Catholic Relief Services, 350 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10001, arba "Nigeria - Biafra Emergency Relief", CARE, 660 Fifth Avenue, New York, N. Y.

TIKROVĖS IR ILIUZIJŲ KRYŽKELĖJ

ANTANAS PAŠKUS

I

Būti radikaliai reiškia eiti prie pat klausimo šaknų. Na, žmonijos šaknis yra žmogus.
— Karlas Marksas

Amžių bėgyje žmogus ne sykį buvo priėjęs lemtingų kryžkelių, apsisprendęs už vieną posūkį, palikdamas kitus nesugrąžinamų galimybių pasauliui. Šiandien vėl žmonijos smaigalys evoliucijos vyksme pasiekė kelių išsišakojimą. Vėl avangardinis žmogus verčiamas pasisakyti už Kristų, Marksą, Einšteiną ar Freudą; t. y. pasirinkti Dievą, socialistinį rojų, mokslą ar, pagaliau, savo paties išgyvenimuose ieškoti išganymo. Pažįstami dabarties žmogui vadinamieji objektyvinės tikrovės takai. Kovoją jis už Dievą, religijas, tėvynę, politinę laisvę ir materialinę gerovę. Bet visos šios ideologijos kažkodėl jo širdies nenuramino. Užtat jį vilioja naujas iki šiol nebandytas subjektyvinis kelias, nauja iliuzija. Atsipalaidavęs nuo visuomenės varžtų ir ideologijų naštos, užsidaręs savo vidaus tvirtovėje, žmogus tikisi surasiąs taip seniai ieškomą laimę. Ten, tarp subjektyvinės tikrovės sienų, nebūsią nei gąsdinančio Dievo, nei bauginančios praeities, nei rūpestį keliančios ateities. Užuoat aukojusis išorinėm vertybėm, būsią galima džiaugtis savais išgyvenimais. Nususukęs nuo Dievo ir visokių ideologijų, žmogus pradėsias gyventi sau, savyje atrasiąs laimę.

Paprastai istorijos posūkiuose visad randame didelį žmogų: pranašą, genijų ar šventąjį. Dabarties žmogaus kryžkelėj, taip pat, iškyla pranašiška figūra. Tai ne senųjų Atėnų visiems pažįstamo filosofo veidas, bet linksmosios Vienos psichologo

siluetas. Ne Aristotelis, bet Freudas tiesia ranką subjektyvinio, psichologinio žmogaus kelio kryptimi. Graikų genijus žadėjo žmogui džiaugsmą tik pasiekus absoliutinį gėrį, Izraelio pranašas užtikrino pasitenkinimą tik sugrįžus į savo vidaus pilį. Taigi Freudas, ne Aristotelis tampa subjektyvinio kelio vadovu. Mūsų uždavinys šiuo metu ir būtų žvilgtelėti į dar miglose paskendusio Freudinio kelio kontūrus ir jų reikšmę dabarties krikščioniui.

DIEVO MIRAŽAS

Sykį Freudas taip rašė Marijai Bonaparte: "Kai tik žmogus pradeda abejoti gyvenimo prasme bei verte, jis jau yra ligonis, nes objektyviai nei vienas (iš šių dalykų) neegzistuoja" (žr. I. L. Freud, *Letters of Sigmund Freud*, New York, 1960, 436 psl.). Žmogaus, kaip ir kiekvieno gyvio, egzistencija, Freudo supratimu, baigiasi mirtimi, bejausme nirvana. Dievas, pomirtinis gyvenimas, dangus ir pragaras esą tik vaikiškos, primityvios vaizduotės padariniai, o ne objektyvi tikrovė. Kiekvienas civilizuotas žmogus, Freudo įsitikinimu, pereina šitokią religinės iliuzijos stadiją, bandydamas žmogaus ir visatos mįslę išrišti infantiliškom sąvokom: Kūrėju, angelais danguje ir velniais pragare. Subrendęs ir išsimokslinęs asmuo tokiom pasakom jau nebegyvena. Jis jaučiasi pakankamai saugus pasaulyje ir be dangiško Tėvo globos. Tik vaikas puola į

**Kun. dr. Antanas Paškus, Miunchene studijavęs filosofiją ir psichologiją, profesoriuja Šv. Jo-
no Universitete Niujorke.**

paniką, paliktas vienas namuose. Užtat tik vaikui, ne suaugusiam, reikalinga religija, garantuojanti visagalio Tėvo apsaugą ir Jį pavaduojančių auklių (dvasininkų) priežiūrą žemėje. Dėl to, Freudu manymu, kiekvienas tikintysis ir esąs savitiškas neūžauga, neurotikas, nes jis neišstengias nusikratyti Dievo iliuzija ir pažvelgti į pasaulį toki, koks jis iš tikrųjų yra — pasaulis be Dievo. Kankina tikintįjį ir kaltės jausmai bei visokie dievybės įtarinėjimai, nes jis nepajėgias gyventi be baudžiančiojo Tėvo pakaitalo. Tuo tarpu subrendusiam darbo žmogui terūpi tik dienos reikalai. Nekvaršina jis sau galvos nei Dievu, nei vadinamaisiais galutiniais žmogiškos egzistencijos rūpesčiais. Todėl Philip Rieff, vienas garsiųjų psichologinio kelio šauklių, ir pataria, sekdamas Freuda, išmesti didžiųjų gyvenimo mįslių visus senus raktus ir tapti realistais, apsiribojant kukliomis viltimis ir galinčiais patenkinti troškimais (žr. jo *The Triumph of the Therapeutic*, New York; Harper, 1965, 40 psl.). Nesą juk aukštesnių pasaulyje tikslų už ilgai trunkantį pasitenkinimą. Jau pats laikas protingajam žemės gyvūnui atsistoti ant savų kojų, neieškant Dangaus paspirties.

Vienok Freudas nujautė, kad tik mažuma išdrįs tapti realistais, atsižadėti religijos. Tarp išmetusiųjų žmogaus mįslių raktus ne visi pasitenkins kukliais troškimais. Freudu spėjimą patvirtina Nietzsche tipo žmogus, protu paskelbęs Dievui mirtį, o širdimi Jo karštai besiilgįs. Sartre patarimas žvelgti nebūčiai stačiai į akis tokio žmogaus nesuramina. Priešingai, priėmus beprasmybę žmogiškos būties neišvengiama dalimi, protingo gyvūno sielą apgaubia klaiki vienvatvė. Tokius Freudu vaistais neišgydomus "ligonius" visad galima pasiūsti pas kitą, mažiau pažįstamą sielų gydytoją, šveicarą psichiatrą C. G. Jungą. Egzistencinio žmogaus religinei neurozei nuraminti Jungo stalčiuje guli jo paties jaunystėje išbandytas receptas.

Dvyliktus metus eidamas, Jungas turėjęs regėjimą. Jis matęs, kaip Dievas nuo savo sosto paleidęs milžinišką mėšlo gabalą ant auksu žerinto Bazelio katedros stogo. Šis regėjimas ir buvęs atsakymas į paauglio

keliamus religinius klausimus. Objektivos krikščionybės statinys dogmų formoje Jungo akyse virto bereikšmiu, t. y. tapo moderniam žmogui nieko nebesakančia institucine seniena. Vis dėl to Dievo idėja, ne pats Dievas, pasiliko ir toliau svarbiu faktorium žmogaus gyvenime. Kad individo "aš" (ego) nesijaustų per daug vienišas kolektyvinės pasamonės, beribėj erdvėj, Jungas tą erdvę apgyvendino simpatiškais dievukais, vadinamais arkitipais. Tie dievukai, lyg žvaigždės dangaus skliaute, privalėjo nuskaidrinti niūrias pasamonės gelmes. Tačiau neprivalome užmiršti, kad tai ne tikros žvaigždės, bet tik jų atspindys sielos vandenyse. Tai ne antgamtinė realybė, bet žmogaus psichės pagimdytas dispozicijos. Pasiliko Jungas savo terapeutiniam krepšy ir religinius simbolius, išmesdamas tik už jų esančią tikrovę. Pavyzdžiui, jis kalba apie Kristų, Išganytoją, Dievą, madoną ne kaip apie šalia žmogaus esančią realybę, bet kaip apie psichinės energijos junginius žmogaus pasamonėje. Nerūpėjo Jungui nei teologinė klaida, nei teologinė tiesa, nei biblija, nei Dievas, nei Bažnyčia. Jam rūpėjo, kad tik jo pacientai gerai jaustųsi. Nesvarbu Jungui, kokį tikėjimo turinį ar formas jo pacientai pasirinks, svarbu, kad tik jie rastų tai, ką kiekviena religija duoda — prasmingą gyvenimą. Šitai Jungas religiją pavertė gydomąja priemone (*mental health*). Tačiau ne Dievas kaip objektyvinė tikrovė, bet tik Dievo idėja, žodis, simbolis privalėjo padėti išlaikyti žmogaus emocinį balansą. Kitaip tariant, religiniai simboliai tapo paversti dvasiniais lašais beirstantiems nervams nuraminti, sukuriant gyvenimo prasmės iliuziją.

Freudas, kaip matėme, buvo tiesus. Jis bandė blaiviai žmogų įtikinti, kad tas susitaikintų su baigtinos egzistencijos dalia. Jungas gi gyvenimo Sacharoj nemarumo betrokštantį žmogų mėgino Dievo miražu suraminti. Kai tuo tarpu Timothy Leary to paties tikslo siekia cheminėmis priemonėmis. Pagaliau net teologijoje be Dievo (Thomas Altizer) ateistines premisas uždengiama Hegelio dialektikos ir krikščioniškos terminologijos migla. Miglose juk tuštumos nesimato. Kitaip, Nietzsche manymu, pilnai

supratęs Dievo mirtį žmogus taptų bepročiu. Ne veltui iš Dievo šermenų sugrįžęs žmogelis savęs suraminimui ir griebiasi visokios narkozės: cheminės, psichologinės, filosofinės ir net teologinės. Iliuzija yra juk visokių žaizdų balzamas, visokių galimybių motina. Joje išorinis ir vidinis pasauliai susilieja. Joje žmogus išgyvena vadinamąją patirtinę transcendenciją, nemirtingumo jausmą, kuriame laikas ir mirtis iš žmogaus sąmonės išblėsta. Gal būt, sielos nemarumu suabejojus, žmogaus psichėje susidariusią tuštumą mėginama užpildyti iliuziniu nemirtingumo išgyvenimu. Gal būt, čia ir reiktų ieškot vienos iš pagrindinių priežasčių, kodėl pokrikščioniškasis žmogus darosi toks imlus narkotikams.

DABARTIES KULTAS

Aplinkos (fizinės, socialinės ir dvasinės) keitimasis, atrodo, labiausiai veikia vakarų žmogų. Iš tikrųjų gal ne pats keitimasis faktas, kiek aplinkos pasikeitimo greitėjimas mus baugina. Tikslieji mokslai ir technika laikytini to vis didėjančio judrumo kaltininkais. Galėjo, pavyzdžiui, pusė milijono metų prabėgti nuo pirmojo žmogaus, panaudojusio akmenį kaip įrankį, ir pirmojo specialisto, sugebėjusio iš akmens pasidaryti kirvį ir strėlių galvutes. 5000 metų praslanko tarp pirmojo kalvio ir pirmojo garvežio mašinisto. Tereikėjo betgi tik 130 metų garvežio mašinistą paversti už garsą greičiau lekiančiu pilotu. Dar 1938 m. Otto Hahn suskaldė urano atominį branduolį, o jau po 7 metų (1945) atominės bombos krito ant Hirosimos ir Nagasaki.

Techninė pažanga užtikrina nuolatinį keitimąsi visose gyvenimo srityse: ekonominė, socialinė, politinė, dvasinė ir religinė. Keičiasi, pavyzdžiui, šeimos struktūra, darbas, lyčių santykiavimai, laisvalaikiai, pažiūros į pasaulį ir t.t. Toks keitimasis irėžia neišdildomų bruožų ir žmogaus veide. Keniston žodžiais: "iššaukia psichologinę praeities distanciją, ateities nesuvokiamumo jausmą ir padidintą dabarties akcentavimą" (žr. jo *The Uncommitted, Alienated Youth in American Society*; Delta, New York, 1965, 225 psl.) Iš tikrųjų žmogaus pa-

jėgumas naujovių asimiliacijai yra ribotas. Tiesa, žmogus visuomet gali prisitaikyti, bet norint aplinką paversti savo būties dalimi, neprarandant individualumo, privalu išlaikyti ryšį su praeitimi, suprasti esamos būklės kilmę ir paskirtį, jausti, kad gali savo gyvenimą kontroliuoti suvokiamai besikeičiančiam pasauly. Užtat šalyje, kur techninė pažanga nekontroliuojama, kur į tradicijas ir ideologijas žiūrima su nepasitikėjimu, naujovių asimiliacija darosi sunkiai įmanoma. Todėl, kada nutrūksta ryšys su praeitimi, kada pasikeitimo linkmė miglose paskesta, tuomet palieka tik viena vienintelė apčiuopiama tikrovė — *dabartis*. Rytojui nustoja bet kokios svarbos. Šiandiena, *dabar*, virsta vienintele uola, ant kurios begalima užsikabinti banguojančių naujovių vandenyne. Instinktyviai tada žmogus ir pradeda vertinti tik dabarties momentą. Jis sukuria plačių skalių ir įvairių formų dabarties kultą. Nuo indiškios meditacijos iki narkotikų, nuo estetinio džiaugsmo iki kriminalinių nusikaltimų tęsiasi šiandieną pasigerėjimo siūlas.

Keniston (ten pat, 181 psl.) įžiūri dvi dabarties kulto formas: aktyvią ir pasyvią. Aktyvioje formoje individas pats kuria išgyvenimus, ieško nuotykių stengdamasis save veiksmu išreikšti. Gali tai būti meninė kūryba (pavyzdžiui, *action painting*), religinės apeigos (*action mass*), kinetinė skulptūra, veiksminė muzika ar net, sakykim, kriminaliniai nusikaltimai. Aktyvus dabarties momento garbintojas sutapatina save su veiksmu. Veiksme jis stengiasi save įprasminti. Pasyvioj dabarties kulto formoje bandoma kiek galima plačiau atsiverti aplinkos dirgintojams. Norima pasiduoti tikram jausmui, betarpiškai aistrai, gynam impulsui, nekontroliuojamai vaizduotei. Savasis "aš" (ego) sutapatinamas ne su veiksmu (*action*), bet su pajautimu (*perception*). Jaučiu, tai esu — taip skambėtų senoji Descarto formulė — *cogito ergo sum*. Čia buvimui prasmės ieškoma padidintam jusliniam imlume.

Abejose dabarties kulto formose tenkinami momentiniai betarpiški kūno, jausmų ir širdies reikalavimai. Reikia vienok pastebėti, kad, apribojus psichinius išgyvenimus

dabarties patirtimi, jie neišvengiamai privailės pasilikti pajūčių sferoje. Gilesni dvasiniai išgyvenimai savo struktūra peršoka *hic et nunc*, vietos ir laiko rėmus. Todėl siekimas gilios, aiškos, intensyvios ir tikros dvasinės patirties pojūčių plotmėje prilygtų paparčio žiedo ieškojimui Joninių naktį. Dabarties garbintojas užtat neretai ir tampa savo paties prieštaravimų auka. Atribojus juslinę patirtį nuo sielos gelmių ir dvasios aukštumų, nutraukus ryšį su asmens ir krašto kultūros praeitimi, tradicijom bei ateities idealo vizijom, žmogus pasijunta besas turistu nepažįstamo didmiesčio gatvėse. Jį ima slėgti ledinė vienatvės agonija. Jis, kaip sociologai sako, susvetimėja. Tiesa, tam tikra alienacijos dozė gali būti naudinga, nes ji žadina kūrybinį impulsą. Vienok visiško benamiškumo žmogaus dvasia pakelti neįstengia. Ji suserga, kaip Victor Frankl sakytų, beprasmiškumo liga. Neradęs savo gyvenimui prasmės, žmogus pradeda nykti ir skursti.

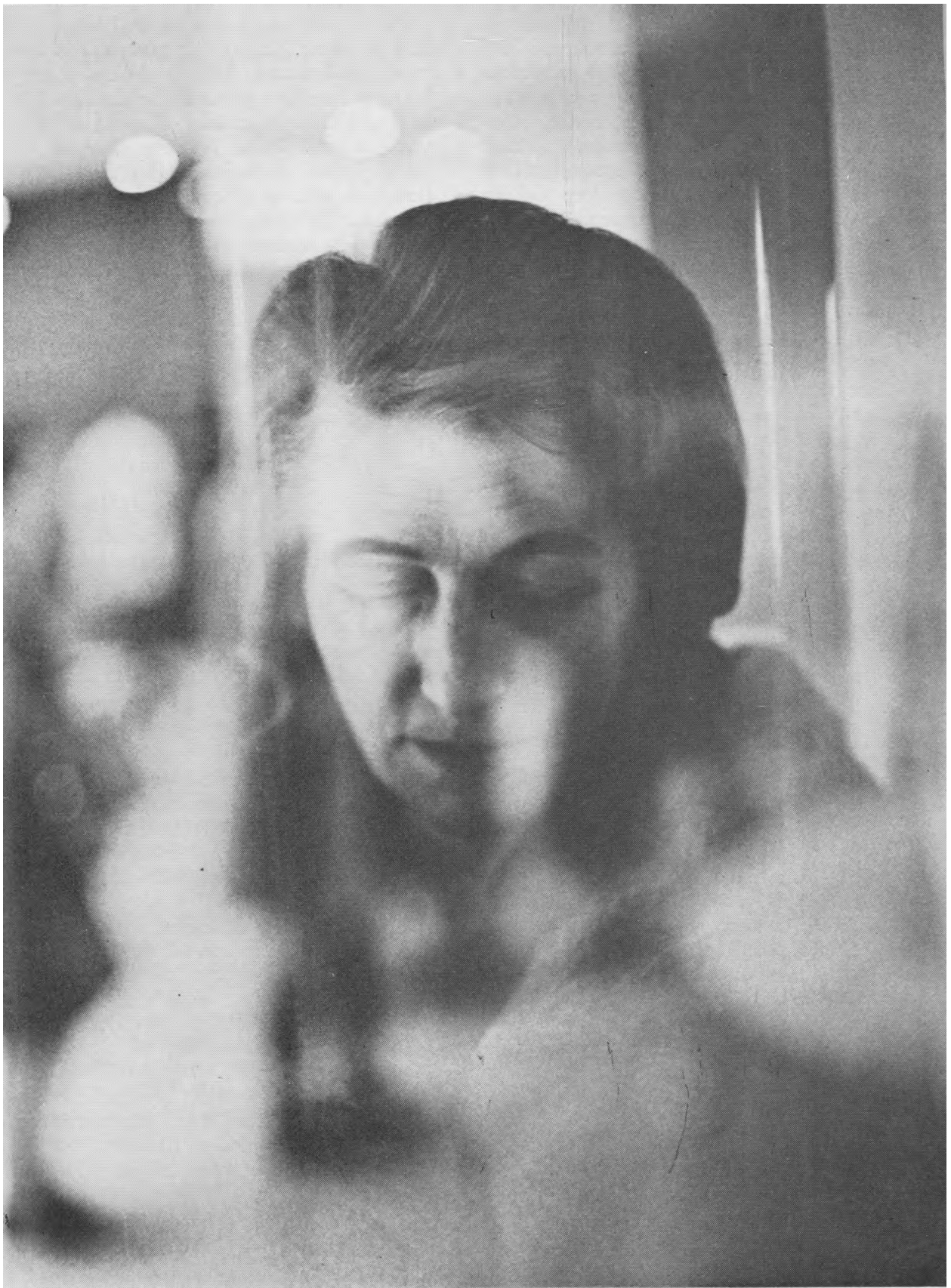
Pagrindiniai psichologinio žmogaus kelio statytojai (Ph. Rieff, N. O. Brown, H. Marcuse) tikisi šią prasmės ligą išgydyti tikrovės ir malonumo principais. Jie užtat pataria žmogaus pretenzijas ir interesus apriboti tik šia žeme, nukreipiant jo dėmesį nuo tolimųjų būties horizontų, drauge sudarant linksmas ir patogias gyvenimo sąlygas. Žinoma, šis patarimas nėra nei naujas, nei originalus. Graikų Epikūras, anglų lordas Jeremy Bentham su savo laimės skaitikliu ir vokiečių Nietzsche — visi jie savaip siūlė žmogui žemės rutulį paversti vienintele savo tėvyne. Nauja psichoanalitinė utopijoj yra tiek, kad laimės turėtų būti ieškoma individe išgyvenimuose, o ne jį supančiam vertybių pasauly. Atgręžus žvilgsnį į save, begalinių erdvių tylą nebegąsdins protaujancios žemės dulkės taip, kaip baugino krikščionišką egzistencialistą Pascalį. Susižavėjus kelionės greičiu, lengva bus pamiršti ir jos paskirtį. Pagaliau juk ir nesa svarbu, kur keliaujam, svarbu tik, kad vis didesniu ir didesniu greičiu judam į priekį. Vis tiek kelionės gale visų laukia nebūtis. Tikrovės pažinime atsisakę sintezės ir panaudoję tik analitinį metodą, t. y. suskalde realybę į smulkius gabaliukus, nebepaste-

bėsime nei natūralių tikslų, nei harmonijos, pagaliau nei vertybių hierarchijos mus supančioj visatoj. Suvedus filosofiją į kalbos analizę, didieji žmogaus klausimai išvirs gramatinėm problemom. Individo gerovę padarius žmogiškosios egzistencijos tikslu, ištirpsias ir gyvenimo prasmės, ir tikslo klausimas.

Filosofinis transcendencijos (antgamtės) neigimas tesudaro tik vieną realybės principo dalį. Reikalinga dar žmogų patogiai apgyvendinti, socialiai pamaitinti ir palinksminti. Tuos uždavinius privalo atlikti technikos sukurta pertekliaus civilizacija. Suprantama, kol žmogus neturi pastogės, kol jo pilvas tuščias, kol jo gyvybei gresia pavojus, tol jis negali būti patenkintas. Techniko pareiga todėl ir yra pagaminti pakankamai gėrybių, o revoliucionieriaus uždavinys — jas teisingai padalinti. Išsprendus duonos klausimą, t. y. pašalinus stokojančią žmogų, pasiliktų dar žaidimų problema (malonumo principas). Šią problemą išrišti privalo vadinamieji palinksmintojai (*entertainers*). Jų uždavinys būtų ieškoti bei kurti vis prašmatnesnes ir įvairesnes pasismaginimo formas. Abejojama vienok, kad duona ir žaidimai galėtų visiškai žmogų patenkinti, nepridėjus prie jų seksualinio marmelado orgazmo formoje. Užtat N. O. Brown ir siūlo radikalų libidinių problemų sprendimą, atstatant istorijos bėgyje prarastą polimorfiškai iškrypusį seksą (*polymorphously perverse sexuality*). Albert Ellis, Niujorko psichologas, bando skelbti visiems lengvai prieinamos "meilės" dėsni. Kai kurie anglų psichologai sugestijonuoja trikampinę situaciją (vyras-žmona-šeimos draugas) skyryboms išvengti. Našlių vienatvei paskaidrinti patariama nuo tam tikro amžiaus (60 metų) legalizuoti poligamiją. Anglų akademikai nepamiršta ir studentų. Dar šią vasarą pasigirdo balsų, siūlančių prie universitetų statyti bendrabučius pajėgiantiems ir norintiems mylėti studentams.

NUSIANGAŽAVIMAS

Parūpinus pakankamai duonos, žaidimų ir sekso, tuomi pasitenkinimas (laimė) vi-

sam gyvenimui dar negarantuojamas. Kas pvz. gali užtikrinti, kad sąžinė nepradės priekaištauti. Norint išvengti panašių situacijų, reikalinga pakeisti patį žmogų, atstant vienybę tarp proto ir jausmų, tarp kūno ir dvasios, tarp dionyzinio ir apoloninio žmogaus prigimties aspektų, t. y. tarp juslinės ekstazės ir dvasinio džiaugsmo. Būtina išvaduoti jusles iš proto hegemonijos. "Mums nereikia maldauti aukštesnio dangaus, kaip to, kurį gali suteikti grynas pojūtinis gyvenimas. Mūsų dabartinės joslės yra tik gemalas (užuomazga) to, kuo jos privalėtų būti" (Thoreau). Žmogui reikia tiestis į aplinką visais savo organais: regėjimu, girdėjimu, uosle, skoniu, jausmais, galva, širdimi, pastebėjimu, patirtimi, norais ir veiksmais. Gyvybės instinktas (*life instinct*) reikalauja susiliesti su aplinka; susiliesti, pasiremiant ne baime nei agresija, bet narcisizmu ir erotiniu pertekliu. Mirties instinktas galės būti suderintas su gyvybės instinktu, kai žmogaus kūne nieko nebebus užgniaužta, kai nepaliks nei vieno nervų siūlelio, per kurį nebūtų tekėjęs gyvenimas. Tik tokiam kūne nebeliks nei mirties baimės, nei amžinybės klausimo. N. Brown tikisi tokiu būdu išrišti egzistencines žmogaus problemas. Psichologiniam žmogui reikalinga ne apoloniška, bet dionyziška sąmonė. Tik tokia sąmonė, kuri nesilaiko ribų, bet išsilieja per kraštus, kuri kūną myli, ne kankina, nuraminsianti nerimstančią žmogaus širdį.

Apoloninę sąmonę perkeisti į dionyzinę, t. y. joslėms išsivaduoti iš proto kontrolės, būsią galima atsiekti, Rieff nuomone, tik "sukūrus kultūrą, atsipalaidavusią nuo bendruomeninių tikslų, idėjų, asketinės moralės, normatyvinių institucijų, visokių dievų bei tikėjimo formų" (žr. jo *Freud, the Mind of the Moralists*, Garden City, 1961, 360 psl.). Kitaip sakant, žmogaus pakeitimas dionyzinę kryptimi atsiekiamas per nusiangavimą, atsiribojimą nuo praeities, ideologijų, religijos ir normatyvinių institucijų.

Asmeninės ar kolektyvinės praeities našta neretai darosi sunkiai pakeliama. Ja nusikračius, nebereikėsia praeities pamokymų, kaltinimų ar išpėjimų klausyt. Nebesijaudins praeities kartų kančios, kovos ir laimėjimai. Nebereikės istorijos herojuose ieš-

koti iškėpimo, ugnies ir paskatinimo sa-
viems veiksmams. Vienok, dabarties garbintojas istorijos paminklų nenaikins. Jis keliaus į tikėjimo, mokslo ir menų šventoves: į Atėnus, Romą, Jeruzalę, Paryžių ar Oksfordą. Tačiau praeis jis pro jas ne kaip iškėpimo trokštąs piligrimas, bet vaizdinio įvairumo, išsiblašymo ieškąs turistą. Žodžiu, pasitenkinimo ieškančiam žmogui nereikės nei stiprybės iš praeities semtis, nei jos skolas mokėti. Neprivalės jis istorijos kurti, o tik blaivia dabarties šviesa gyventi. Instinktyviai jis šalinsis nuo visų, kurie bandys jam priminti jo ir jo krašto praeities klaidas.

Pojūčiams "išvaduoti", Rieff įsitikinimu, reikalingas ir ideologinis nusiangavimas. Ideologiniai, komunaliniai uždaviniai trukdo žmogui džiaugtis privatinio gyvenimu; neleidžia užsidaryti savo viduje, toj linksmoj, pilkoj mažoj Vieno. Aplamai, ideologijos žmones išskiria, ne sujungia; juos priešais, ne draugais paverčia. Ideologijų ir visokių tikėjimų vardan, Rieff žiniomis, pralieta daug kraujo ir ašarų. Užtat ir reikia nuo jų laikytis atokiai. Kiekviena angažavimosi forma: politinė, religinė ar asmeninė esanti individui pavojinga. Užsiangavimas visuomet pareikalauja asmeninių pastangų, o kartais net kraštutinių aukų. Kvaila būtų mirti ar kalėjimu ginti savus įsitikinimus. Nei Sokratas, nei krikščionių kankiniai neprivalėtų būti mums pavyzdžiu. Kompromisais, ne kova turėtų būti sprendžiami konkuruojančių ideologijų konfliktai. Individas privalėtų nusilenkti visom ideologijom, nerodant lojalumo nei vienai; priimti visokias vertybes, jei tik jos suteikia malonumo, neparemiant jokių. Nebūtina esą, pavyzdžiui, kovoti prieš komunizmą ar angažuotis demokratijai. Geriau turėti lankstų nugarkaulį, sudėtą iš plastikinių žiedų, o ne iš kietų kaulo sąnarių. Plastikinis stuburas lengvai duodasi lenkiamas beskausmo ir pavojaus lūžti. Šitai nuo ideologijos atsiribojus, paliktų tik viena technikos žmogui būtina profesinio užsiangavimosi forma.

Pagaliau asmens gerovę varžančios ir įvairios normatyvinės institucijos. Jos žmogų įpareigoja, apipindamos visokių taisyk-

AR PAGRĮSTAI PRIEŠINAMASI REFORMAI?

Antrojo Vatikano susirinkimo temomis - 1

ALFONSAS GRAUSLYS

Jau praėjo treji metai nuo II Vatikano susirinkimo pabaigos, tačiau plačioji krikščionių visuomenė, neturėjusi galimybės nei sugebėjimo sekti jį vis plačiau ir gausiau liečiančios literatūros, jį vertina labai paviršutiniškai, o dažniausiai ir visai klaidinčiai. Panašiai yra ir lietuvių visuomenėje,

kuriai galimybės buvo dar menkesnės. Juk *II Vatikano susirinkimo dokumentų* antroji dalis iš spaudos išėjo vos prieš trejetą mėnesių. Vargiai ar yra bent vienas nuošimtis mūsų, lietuvių, tarpe, skaičiusių šiuos dokumentus. Tad ką bekalbėti jau apie pilnesnį išigilinimą į juos.

lių tinklu. Jos palenkia individo gerovę ir laisvę savo naudai. Jų atstovai skelbia šūkius, pamokslauja, misijonieriauja ir agituoja, užmušdami gyvenimo džiaugsmus. Idealu būtų tas institucijas, išskyrus profesines, sunaikinti. Negalint betgi to atsiekti, reikia, nuo jų laikantis atokiai, su įtarimu sekti kiekvieną jų žingsnį. Šalia to, dionyziniam žmogui būtina legalistinė, autoritetinė institucijom paremta, etiką pakeisti sau ištikimybės morale. Ne paklusnumas, lojalumas, tvirtumas ar drąsa, bet autentiškumas, tiesumas ir spontaniškumas privalėtų tapti pagrindinėm žmogaus dorybėm. Ne išorinės normos, bet vidinis etinis impulsas turėtų tvarkyti psichoanalitinio žmogaus gyvenimą.

Aplamai psichoanalitinės sąmonės žmogus stengiasi gyventi paviršiuje ir aistringai neatsiduoti nei vienai vertybei. Net erotinėj meilėj jis liekasi atstu nuo mylimo asmens. Jis žavėsis daugiau pačiu išimylėjimu nei mylimuoju partneriu. Gyvendamas jausmų paviršiuje, jis tikisi išvengsiąs gilių žaizdų. Apsitraukęs tankiu šydu, jis sugebės išsaugoti savo privatizmą. Apskritai, jis rūpinasi tik savimi ir tik sau tarnauja. Juk viskuo pertekusi visuomenė jo aukos ir nereikalauja. Jis trokšta gyventi, kaip nie-

ko nebepreisimenas tiesus ir draugiškas barbaras technikos rojuje. Jis skeptiškas, kritiškas, ironiškas ir kiek žaismingas. Tai viską žinąs, bet į nieką netikįs žmogus. Tai ne pareigų, bet privilegijų pilietis; ne darbo, o laisvalaikio žmogus; ne susilaikymo, bet pertekliaus būtybė. Tai ne puritoniškas asketas, bet epikūriškas hedonistas. Gyvenimo patogumai — jo svarbiausi ramintojai. Linksmumas, pasitenkinimas yra jo aukščiausias gėris; nuobodulys — didžiausias blogis. Jis nepakenčia šūkių, patoso ir retorikos. Jis ieško duonos, žaidimų ir ramybės. Mokslininkas tampa jo herojum, psichiatras — jo nuodėmklausiu ir aktorius — jo kunigu. Teatras yra jo bažnyčia, ant kurios altorių jis pats save užsikelia. Jis — nei šventasis, nei nusidėjėlis, nei patrijotas, nei išdavikas, nei herojus, nei pilkas žmogelis. Jis nepažįsta nei tiesos, nei klaidų, o tik nuomones. Nejaučia jis nei tikros garbės, nei gėdos, o tik "gerą vardą". Gal tai tas pats žmogus, kurį jau Max Weber pavadino specialistu be dvasios, sensualistu be širdies. Nuo religijos ir ideologijų nusigręžęs, privatizmo tvirtovėje užsidaręs, šis "draugiškas barbaras" tikisi neužsikrėsti beprasmiškumo epidemija.

(Pabaiga sekančiame numerįje.)

Nenuostabu, kad didžioji mūsų laikų dauguma jau vien dėl pažinimo ir rimto planingo informavimo stokos šiuo svarbiu klausimu yra visai pasimetusi: vieni yra už Bažnyčios skelbiamą reformą, kiti gi prieš ją, tačiau kaip vieni, taip ir kiti savo nuotakoms ar net ir nusistatymams pagrįsti neturi rimtų pagrindų. Juk žmonių daugumai visa reforma — tai tik kunigo atsisukimas į žmones mišijų metu ir tautinių kalbų išleidimas į oficialias pamaldas, o prie viso to dar retkarčiais spaudoj aprašomi kai kurių kunigų ir vienuolių maištingi bei nedrausmingi pasireiškimai įvairiuose kraštuose. Pačių didžiųjų programinių reformos gairių ir faktų bei tų skaitlingų ir grėsmingų pavojų, kurie vertė Bažnyčią reformomis susirūpinti, jie nežino ir nenujaučia. Tuos pavojus pažinus, jiems paaiškėtų ir II Vatikano susirinkimo reikšmė bei to įvykio istorinė didybė. Gal tada jie galėtų pritarti ir tam Prancūzijoje paskelbtos anketos atsakytojui, pareiškusiam, kad šis visuotinis Bažnyčios susirinkimas mūsų laikais yra daug svarbesnis įvykis už pastangas pasiųsti žmogų į mėnulį.

Štai kodėl II Vatikano susirinkimo temomis reikia kalbėti ir jas svarstyti. Tų temų galėtų būti labai daug. Taip, pavyzdžiui, reikėtų atskirais straipsniais paaiškinti, kas yra naujo bei reikšmingo to susirinkimo dokumentų tekstuose, nurodant, kokių išdavų galima iš to tikėtis tolimesniam Bažnyčios gyvenimui. Nemažiau įdomu ir naudinga būtų žinoti ir apie tas naujas, kad ir į dokumentus neįjungtas idėjas, kurios nuskambėjo šv. Petro bazilikoje susirinkimo metu, o taip pat ir tą diskusijų eigą, kuri tuos dokumentus paruošė. Būtų naudinga panagrinėti visą eilę susirinkime nagrinėtų temų, kaip pvz. apie popiežiaus ir vyskupų santykius, Mariją Bažnyčios kulte, pasauliečius ir moteris, socialinius klausimus šiandieniam pasauliui, karo ir taikos klausimą, krikščionių bažnyčių vienybės galimumus, neturtą Bažnyčioje ir Bažnyčios neturtą ir kt. Tikintieji galėtų susipažinti su žymiais susirinkimo kalbėtojais bei sveikos pažangos Bažnyčioje skatintojais, su didžiais teologais, kurie savo raštais neoficialiai šį susirinkimą bei jo reformas ruošė, su protestantų teolo-

gų bei stebėtojų pasisakymais apie susirinkimą, su tais atsiliepimais ir pasisakymais, kurie nuskambėjo atskirų kraštų vyskupų ruošiamose spaudos konferencijose ir t. t.

Tas ir kitas panašias aktualias temas gali tekti svarstyti, nes II Vatikano susirinkimo metu įkurtos komisijos tęsia reformos darbą ir po jo, priimtų dokumentų dėsniais pritaikydami gyvenimui. Komisijos dirbs dar eilę metų; tad tolimesnes reformas teks toliau aiškinti, nurodant jų pagrindą ir prasmę.

Pagaliau tų ir panašių, II Vatikano susirinkimo reformas liečiančių, temų svarstymas yra reikalingas, nes Bažnyčia negali reformuotis be savo narių sąmoningo dalyvavimo tose reformose. Juk Bažnyčia — tai mes visi.

...

Reformą pasitikdami, tikintieji, kad ir neoficialiai, suskilo į pažangiuosius (geriau sakant, blaiviuosius ir realistus), kurie reformai pritaria ir ją džiaugiasi, ir į konservatyvius, kurie į reformą žiūri kaip į Bažnyčios nelaimę bei jos sužlugdymo veiksnį.

Tačiau reformos priešų nusistatymas prieš ją yra taip silpnai pagrįstas, kad tenka kalbėti apie jo nepagrįstumą.

Kaip kartais konservatyviųjų nusistatymas prieš reformą gali būti neišmintingas, tai pavaizduoja praeities faktai. Kai prieš tris šimtus metų Maskvos patriarchas Nikonas matydamas, kad stačiatikių liturginės knygos Rusijoje yra pilnos klaidų, griebėsi reformos, išleido jas apvalytas nuo klaidų, konservatyviųjų dalis tai laikė tikėjimo pakeitimu, ir todėl, pripažinę tik senąsias knygas, iš stačiatikių virto sentikiais.

Panašiai šiuo metu yra JAV Katalikų tarpe, kai po liturginės reformos paskelbimo čia atsirado vadinamoji tradicionalistų "pogrindžio bažnyčia", kurios nariai oficialiose pamaldose tepripažįsta lotynų kalbą, o vietinėm kalbom atliktą mišijų konsekraciją laiko negaliojančia. Tai pavyzdys, kaip neesminis dalykas paverčiamas esminiu, sudogmatizuojamas, tartum Kristus ir pirmieji krikščionys liturgijoj tebutų vartoję ir leidę vartoti vien lotynų kalbą. Jie pamirš-

ta, kad, kaip Kristus, taip ir pirmieji krikščionys savo pamaldose vartojo žmonėms suprantamą kalbą: Kristus — aramajų, gi pirmieji krikščionys — graikų kalbą. Kitaip ir negalėjo tada būti, nes pamaldose svarbiausia yra tikintiesiems sąmoningai jose dalyvauti, kas, kalbos nesuprantant, būtų

Kad atstatytų darbingą solidarumą lietuviuose, Bendruomenė pirmiausia turi stengtis kuo greičiau pašalinti iš mūsų gyvenimo tas ekstremistines pilietinio karo nuotaikas, priešų ieškojimą savo tarpe ir trumparegišką apsivalymo įtūžimą.

Kęstutis Keblys PLB Seime.

sunkiai įmanoma. Tie, kuriems nesuprantama kalba yra svarbesnė už pamaldų turinį bei jo supratimą, garbina raidę, kevalą, skriausdami bei slopindami dvasią ir turinį. Vadovaujantis tokia nuotaika ir logika, galima atsidurti klaidatikybės akivaizdoje, būtent, paneigiant paties Kristaus pirmosios konsekracijos galiojimą, nes jis konsekracijos žodžius tikrai ištarė ne lotynų kalba.

Laikydami Bažnyčią jokių atžvilgiu nekinčiamą, konservatyvieji pamiršta, kad pagal Kristaus mokymą, Bažnyčia yra gyvas organizmas ir todėl, nesikeisdama savo turiniu, ji turi keistis visais kitais atžvilgiais, kad galėtų sėkmingai prakalbėti į kiekvieno laikotarpio, kiekvienos tautos ir kultūros žmones ir taip juos laimėti Kristui. Štai kodėl jis palygino Bažnyčią sėklai, kuri išauga į medį, ant kurio šakų paukščiai susisuka lizdus. O juk sėkla ir medis visai skirtingai atrodo!

Savo nusistatymą prieš reformą konservatyvieji labai dažnai bando pagrįsti kuriuo nors, deja, kritikos neišlaikančiu sentimentu. Toks sentimentas pareiškiamas kad ir šiuo būdu: kol, girdi, visose bažnyčiose, visam pasaulyje buvo vartojama kad ir nesuprantama lotynų kalba, tol žmogus, bet kur atsiradęs, galėjai jaustis, tartum namuose pas save. To negana, nes tos kalbos ne-

suprantamumas darė pamaldas mįslingesnes, tuo būdu patenkindamos mistinius žmogaus ilgesius. Šitaip galvojantieji ir jaučiantieji prasilenkia su gyvenimo logika ir pačia krikščionybe, nes nėra pasaulyje nepatvaresnio vieningumo "ryšio", kaip visų bendras nesiorientavimas, o iš antros pusės krikščionybė nėra toji magija, kur mįslingumas yra viskas.

Konservatyvieji pasisako prieš reformą, nes pereinamoje iš reformos į nusistovėjimą stadijoje jie mato įvairiuose kraštuose naujų kelių ieškojimą, jie girdi apie įvairius nerimavimo ir netvarkos faktus. Jie pamiršta, kad visi didieji pasikeitimai istorijoje buvo lydimi nepasitenkinimo ir revoliucijų. Kaip karštos ir šaltos oro srovės susitikimas virsta audromis ir nuostolingais tornadais, kaip mišką kertant jis prisipildo skeveldromis, taip ir skirtingo mentaliteto žmonių susitikimai neapsieina be nuostolingų aukų. Tokiais visuomeniniu atžvilgiu audringais laikais ir paskirų žmonių temperamentai, ydos, paveiktos to audringumo, išsiveržia aikštėn. Čia vertėtų įsidėmėti reikšmingus nors ir mįslingus Kristaus žodžius: "Reikia, kad ateitų papiktinimų; tačiau vargas tam žmogui, per kurį papiktinimas ateina" (Mat. 18, 7). Reikėtų tik pridėti, kad ne visi maištingumo bei nedrausmingumo reiškiniai užsitarnauja papiktinimo vardo, nes ne kartą jie gali būti vien ilgų metų nepakenčiamo stovio prasiveržimai!

Reikia dar pabrėžti, kad daugumas nepasitenkinusiųjų II Vatikano susirinkimo paskelbtomis atmainomis yra vyresnio amžiaus žmonės, kurie, kaip rodo patirtis, dažniausiai yra konservatyvūs, nevisada įstengia suprasti naujesnių laikų dvasios bei jaunesnės kartos kad ir kilnių, bet skirtingų idealų ir polėkių. Tokie į viską žiūri su tuo įstrigusiu juose įsitikinimu, kad praeityje viskas buvo geriau. Jie yra apimti pesimistinės nuotaikos, kuri ne tik nieko gero nesitiki ateityje, bet temato tik didėjančio blogio vaizdus. Nenuostabu, kad vyresnio amžiaus žmonės neįstengia dvasia pasisavinti taip gausiai ir gal per staigiai atsiradusių didelių atmainų. Tačiau jie neturi pamiršti, kad visa visose gyvenimo srityse pažanga tepasiekama pasikeitimų keliu.

Tuo nenoriu tvirtinti, kad visi vyresni žmonės yra konservatyvūs, nes taip paneigčiau ir patį popiežių Joną XXIII, kuris laiko įvykių sukury kaip tik senatvėje išgirdo Dievo balsą ir griebėsi nepaprastų priemonių, sušaukdamas visuotinį Bažnyčios susirinkimą. Tad dažnas senatvės konservatyvumas nebūtinai rištinas su kūno senatve, bet labiau su dvasios senatve, kuria kartais serga ir jaunimas. Reikia dar žinoti ir tai, kad gyvenimą apsprendžia ne tiek fiziškai jauni, kiek fiziškai ir dvasiškai subrandę jaunos dvasios žmonės.

Dar reikia pridėti, kad konservatyvieji, nepasitikėdami reforma, iš tikro pareiškia nepasitikėjimą Bažnyčiai, jos natūraliai išminčiai, joje veikiančiai Šv. Dvasiai ir pasiliekančiam joje Kristui. Jie neturėtų pamiršti, kad reformos medžiagą per kelis metus svarstė 2500 rinktinių Bažnyčios vyrų, vyskupų, ir kad jų tarpe konservatyviai nusiteikusių tebuvo daugiausia vienas penktadalis. Reikia tačiau pažymėti, kad paskutiniuose balsavimuose, dokumentus priimant, tik vieną sykį 164 balsavo prieš, o visais kitais atvejais tebalsavo vos kelios dešimtys ar net tik keli. Tą reformą dešimtmečiais ruošė šimtai teologų. Tad ir silpniau tikį Dievo veikimu savoje Bažnyčioje turėtų pasitikėti bent natūralia II Vatikano susirinkimo dalyvių išmintim, jų noru Bažnyčiai pagelbėti. Tas, kuris tuo visu nepasitikėtų, tikrai per daug pasitikėtų vien sava išmintim ir galėtų būti apkaltintas nepagrįsta puikybe.

Dažnai reformas atmeta tie, kurie nesupranta daugelio II Vatikano susirinkimo paskelbtų idėjų, nes nežino tų pagrindų ir paskatinimų, kurie tas idėjas vertė paskelbti ir kurie jas įprasmino. Kaip iš kurio literatūros kūrinio išimtas vienas sakinybūna nesuprantamas ar klaidingai suprantamas, nes jam suprasti reikia suvokti to sakinio kontekstą, taip ir čia, nežinant kurios nors susirinkimo minties paskelbimo pagrindų, tos minties nesupratimas yra suprantamas, tačiau pačios minties atmetimas yra nepateisinamas ir neleistinas.

Turime juk žinoti, kad kiekviena nauja idėja ar parėdymas, įrašyti į susirinkimo raštus, yra pagrįsti, yra nukreipti arba prieš

kurią esamą ar galimą blogybę, arba sukurti kuriai nors gėrybei ugdyti, nes toks yra išmintingų žmonių elgesys. Štai kodėl išmintingas žmogus turi būti labai atsargus, kai apie tuos dalykus visko nežino.

Suprasti II Vatikano susirinkimo idėjas bei reformas ir jas priimti dažnai kliudo žmonių ribotumas ir pažiūrų siaurumas. Juk tam tikro auklėjimo ir išsiauklėjimo dėka, veikiami tam tikrų aplinkybių, stiprių išgyvenimų bei prietarų, lenkiami pasąmonėję glūdinčių, ne kartą silpnai pagrįstų ar nepagrįstų simpatijų ir antipatijų, dvasiniu atžvilgiu dažnai glūdime tam tikroje uždaroje erdvėje, ir viskas, kas yra šalia jos, mums yra svetima; kas neatitinka mūsų išmatavimo, mums atrodo nenormalu, nesuprantama ir nepriimtina. Čia galėtume tą dvasios stovį palyginti su tais žmonėmis, kurie niekada žiemos metu neatidaro langų, bijodami šalčio, skersvėjų, taupydami šilumą, o drauge pamiršdami, kad sugedęs kambario oras, kurio sugedimo jie juk nejaučia, yra didesnė blogybė už tąsias, kurių jie nori išvengti. O tačiau mintis atidaryti langus ir išleisti grynesnį orą jiems svetima. Taip jaučia savam dvasiniam narve užsidarę žmonės, kurie su skirtingo dvasios pasaulio žmonėmis nebedraugauja, ir todėl visame, kas jiems nepažįstama ir svetima, jie mato sau priešą.

Reformos priešai ne kartą nusikalsta puldami reformą, nes jie per daug pasiskubina apie ją spręsti, kai ji dar tebėra tartum kūdikis lopšyje. Kas yra reforma, pradės pamažu aiškėti, kai sukurtos tam tikslui komisijos iš II Vatikano susirinkimo dokumentų išgaus visas vykdytinas gyvenimiškas vertybes, kai bus išleisti nauji II Vatikano susirinkimo įkvėpti Bažnyčios įstatymai, kai maždaug šio šimtmečio gale šias idėjas pasisavinusi ji jau vadovaus gyvenimui — tik tada pradės aiškėti reformos vertė ir jos vaisiai gyvenime.

Visus dėl reformų nerimaujančius ir joms priešingai nusiteikusius tegali nuraminti ir padaryti šios naujos bažnytinės reformos draugais vien tik reformų pagrindų pažinimas ir įsitikinimas, kad reforma buvo neišvengiama ir būtina. Šis klausimas ir bus gvildenamas sekančiame šio ciklo straipsnyje.

PASTANGOS SIEKIANT LIETUVOS LAISVĖS - VII

Tautinio sąmoningumo žadintojai priešaušriniam laikotarpy

MYKOLAS KRUPAVIČIUS

Bet kaip tą sapną (didingą praeities Lietuvą —Red.) paversti realybe, kokių priemonių imtis, nieks negalvojo. Ir nebuvo kam galvoti. Tik pirmoj pobaudžiavinėj kartoje atsiradus iš kaimo išėjusiai patriotinei šviesuomenei, buvo suplanuotos priemonės kovai su pavergėju rusu ir pasiryžta daryti konkrečius žygius.

Kas buvo ta šviesuomenė? Daugiausia jaunimas: Maskvos, Petrapilio ir Varšuvos universitetų studentai, Seinų ir Kauno kunigų seminarijų klierikai, Marijampolės ir Šiaulių gimnazijų gimnazistai. Veiverių mokytojų seminarijos seminaristai, Petrapilio dvasinės akademijos studentai, jaunieji kunigai ir kai kurie jau baigę aukštuosius mokslus.

Kalbu čia ne apie visus išvardintų mokyklų mokinius ir studentus, bet tik apie tuos, kurie iš tų mokyklų stojo į tą žūtbūtinę kovą už savo tėvynės ir tautos teises, už Lietuvos laisvę ir tautinę kultūrą. Kiekviena tokia mokykla davė kovotojų eilėms po didesnę ar mažesnę kovotojų skaičių. Kiek atsipeikėję po Muravjovo Koriko žiaurių persekiojimų, jie išėjo į kovos lauką.

Lietuviai stojo tik gyvu ir spausdintu žodžiu šarvuoti, gi pavergėjas su gerai ginkluota kariuomene, policijos ir žandarų korpusais, valstybiniu aparatu, kalėjimais ir sibirais. Pasirodė, kad spausdintas žodis buvo galingesnis ir caro Galijotui pavojingesnis, negu ginklai ir korpusai. Galutinai sunkioj, pareikalavusioj daug kančių, kraujo ir mirčių, kovoje lietuviškas Dovydas laimėjo.

Ši kova prasidėjo dar prieš "Aušros" pasirodymą. Ne šio rašinio tikslas atvaizduoti visą priešaušrinį periodą. Tik prabėgoms konstatuosiu kai kuriuos faktus. Seinų seminarijos klierikai rašo lietuvių kalbos žody-

ną. Baigę seminariją, išsiskirstė, bet žodyno rengimą tęsė kun. Simanas Skinkys. Savo surinktus žodžius perdavė Petručiui Kriaučiūnui. Kun. M. Dabrila parengė kunigams "Vade mecum". Kun. Simanas Narkevičius labai gyvai aprašė savo Santakos kaimo papročius ir parašė piemenėlių himną "Mažas piemenėlis didis vargdienėlis" ir "Šiaurus vėjas baisiai ūžia". Eilėraščius kūrė ir kun. K. Barkauskas. Dažniausiai vertė iš brevijoriaus himnus. Kun. S. Skinkys juos pasiuntė Petrapilio Mokslų akademijai. Kun. Antanas Baranauskas, kun. Antanas Vienažindys, kun. Silvestras Gimžauskas reikėsi savo eiliuotais patriotiniais kūriniais. Kun. Motiejus Brundza parašė ir išleido Suvalkuose lietuvišką elementorių. Maždaug tuo pačiu laiku ją išleido Mažojų Lietuvoj kun. Lukas Staugaitis. Antanas Višteliauskas-Vištalis davė lietuvių kalba "Vitolio Raudą".

Iš tų laikų dar primintini kun. Užupis, kun. Antanas Tatarė, Petras Kriaučiūnas, kun. Juška su savo "Svodbine Rėdą", Ake-laitis ir daugelis kitų. Vieni tų raštų pasaulio šviesos neišvydo, kiti buvo spausdinami ir platinami, dar kiti rankraščiais ėjo iš rankų į rankas, kaip pvz. Vienažindžio dainų-dainelės. Garsus knygnešys kun. Martynas Sederevičius savo ir kitų raštus pats vežė į Tilžę ir, juos atspausdinęs bei parsigabėjęs, platino pats ir per savo pagalbininkus. Tokių knygų jis išspausdino keliolika.

Vysk. Motiejus Valančius knygas spausdinti ir platinti pradėjo organizuotai — tais laikais galima būtų pavadinti masiniu būdu. Mėginimai gauti leidimą lietuviškam laikraščiui leisti buvo bergždi. Caro valdžia į visus prašymus tik neigiamai atsakydavo. Tad pradėti leisti slapsti šapirografuoti laikraštėliai. Maskvos studentai 1880 m.

leidžia "Aušra", Petrapilio studentai 1875 m. leidžia "Kalvį Melagį" 1883 m. Rygos policininkas Juozas Miliauskis, prisidengęs Miglovaros slapyvardžiu, su Stasiu Didžiu-liu leidžia "Raszliavos Pacztą". 1883 m. Kauno kunigų seminarija leidžia "Lietuvą", Seinų seminarijos klierikai tuo pat metu lei-džia savo laikraštėlį; kiek vėliau saviems vidaus reikalams leidžiamą laikraštėli pa-vadino "Knapt", o už seminarijos ribų — "Jaunimo Draugu". Buvo ir kitų leidžiamų tokių laikraštėlių, kaip pvz. "Aitvaras", "Pa-keleivingas" ir kiti.

Tuo metu visoj Suvalkijos Dzūkijoje ir kai kuriuose miestuose, pvz. Kalvarijoje, Prie-nuose, Naumiestyje (dabar Kudirkos), buvo sakomi pamokslai ir atliekamos pamaldos (kaip gaudūs verksmai, suplikacijos) ir net vaikų katekizacija tik lenkų kalba. Dzūkai nemokėjo ne tik katekizmo, bet net kasdie-ninių poterių nei lenkiškai, nei lietuviškai. Lietuviai kunigai savo iniciatyva ėmėsi tą nenormalią, Bažnyčiai bei Lietuvai kenks-mingą padėtį pašalinti. Pirmutinis to darbo ėmėsi Petro Leono brolis kun. Silvestras Leonavičius, kuris tuomet buvo Veisiejų vikaras, ir klebonas kun. Sakevičius. Jiedu iš bažnyčios pašalino lenkų kalbą ir vieton jos įvedė lietuvių. Tokiu būdu Veisiejų baž-

Isz viso paėmus XIX szimtmėtis yra pilnas gaivumo, isz ko gali szirdis kož-no tėvynainio linksmi plasnoti.. Juk reikia patėmyti ir tai, kad augant szvietiszškai mūsų raszliavai, kila ir dvasiszkoji beveik lygia pėda, ir ant szitos dirvos ariant randame... (čia iš-vardina eilę kunigų).

Jonas Szliupas, 1890

nyčia pirmutinė buvo sulietuvinta. Tai bu-vo 1870 m. Lenkystės šalininkai — dvarinin-kai ir jų sekėjai minėtus kunigus apskundė vyskupijos kurijai, kuri po ilgų svyravimų tą dviejų kunigų reformą patvirtino.

Prie dzūkų bažnyčių lietuvinimo prisi-dėjo visa eilė kitų kunigų. Šiame darbe ypatingai pasižymėjo kun. Matas Dabrila, kuris dėl jo nuopelnų šioje srityje buvo va-dinamas dzūkų apaštalu. Tuo būdu, nors sunkiai, palengva buvo sulietuvintos Vei-siejų, Seirijų, Simno, Šventežerio ir kitos dzūkų parapijos, o taip pat Naumiesčio, Prienu, Kalvarijos, Balbieriškio ir kitų mies-tų ir miestelių bažnyčios.

Kartu pradėta rūpintis ir giesmių gryn-i-nimu. Pirmoji čia pasireiškė 1880 m. Zapyš-kio parapija. Jos kunigai iš suplikacijų pa-šalino tokius "lietuvių kalbos" perlus, kaip "šventas macnas, šventas nesmertelnas". Vadovėlius toms pamaldoms parengė pa-tys kunigai, taip pvz. gaudžius verksmus tuoj po 1863 m. išvertė iš lenkų į lietuvių kalbą Gedelių klebonas kun. Stelmakaus-kas, o ją kun. M. Sederevičius atspausdinęs, Mažoj Lietuvoj, išplatino visoj Lietuvoj. Kitus reikalingus vadovėlius parengė kiti kunigai.

Tie lietuviybės apaštalai, vykdydami tą lietuviybės darbą, patyrė daug sunkumų, bei nemalonumų iš priešininkų; kurie, norė-dami sukliudyti tą darbą, bažnyčiose orga-nizavo riaušes, skundė kunigus vyskupui, vadino juos rusų tarnais, o rusams skundė už platinimą draudžiamos literatūros ir stip-rinimą liaudyje lietuviškos dvasios, rusam tiek pat nepakenčiamos, kiek ir lenkoma-nams. (Šių faktų šaltiniai: *Lietuvos Enciklo-pedija*, I tomas, 465 psl. ir kiti; kun. Jono Totoraičio *Lietuvos atgijimas*, Čikaga, 96-126 psl.; R. Vėbros *Lietuvos katalikų dvasi-ninkija ir visuomeninis judėjimas*, Vilnius, 1968 m., 158-9, 161-2 psl. ir kiti).

Aš priešaušrinį lietuvių tautinio sąmonė-jimo vyksmo laikotarpį skiriu nuo "Aušros" pradėtos gdynės. Santykis tarp jų toks, kaip tarp pradžios ir tašos. Priešaušrinis laikotarpis nutiesė kelią "Aušros", pasiro-dymui. Bet šiuo klausimu yra ir kitaip gal-vojančių. Pavyzdžiui, *Lietuvos Enciklopedi-ja* "Aušros" gadynei skiria laikotarpį nuo 1864 ligi 1880 m. (I tomas, 470 psl.).

Priešaušrinis laikotarpis suvaidino labai svarbų vaidmenį mūsų atgimimo laikotar-pyj. Jis įtikino "tamsų ir juodą" lietuvi, kad

(Nukelta į 396 puslapį)

KRIKŠČIONIJA

PO ENCIKLIKOS PASKELBIMO

KEŠTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Popiežiaus Pauliaus VI encikliką "Humanae vitae", draudžiančią dirbtinomis priemonėmis gimimų kontroliavimą, vieni katalikai priėmė, kiti — kaip ne neklaidiną — nepriėmė (žr. pirmosios reakcijos apžvalgą "L. L.", rugsėjo nr., 314 psl.).

Šią nesantaiką Bažnyčioje skaudžiai pergyvena nemaža tikinčiųjų, kunigų, vyskupų ir pats popiežius. Pradžioj Paulius VI suteikė savąjį palaiminimą ne tik encikliką priėmusiems, bet ir su juo nesutinkantiems. Vėliau savo kalbose jis ėmė smerkti jo enciklikai prieštaraujančiųjų Bažnyčią "ardančią kritiką". Ne kartą jis stipriai pareiškė, jog tai ne jo, bet Dievo įstatymas.

Deja, visa problema pagrindinai yra ta, kad Katalikų Bažnyčioj yra daug nuosirdžiai galvojančių, kad enciklikoj skelbtas draudimas yra ne Dievo įstatymas, bet Pauliaus VI nuosprendis, įtaigotas tiek praeities popiežių nutarimų, tiek jo konservatyvių patarėjų negausaus būrelio. Taip galvojan tieji remiasi štai kuo: 1) ši enciklika, paties popiežiaus pranešimu, nėra neklaidinga; 2) joje visai nesiremiam Šv. Raštu nei kokiuo kitu Dievo apreiškimo šaltiniu; 3) draudimas joje remiasi tik abstrakčiu protavimu pateiktais argumentais, kurie kai kurių vyskupų ir daugelio svarių teologų nepripažįstami kaip įtikinantys.

Dėl to ir vyksta visa krizė ir visa kontroversija.

Daugelis vyskupų — ar iš įsitikinimo, ar iš gryo solidarumo popiežiui — skatina tikinčiuosius, tiek kunigus, tiek pasauliečius, paklusti. Vis dėlto tik labai retais atvejais baudžiami viešai paprieštaravusieji. Tūkstančiai tikinčiųjų, teologų ir kunigų yra

raštu ar žodžiu viešai pareiškę savo nesutikimą: įvairiuose kraštuose buvo nubausta gal tik pora tuzinų kunigų ir teologų.

Visai suprantama, kad vyskupai dėl savo užimamų pareigų popiežiaus encikliką skelbia ir remia. Tačiau dėmesin itin įstringa trijų kraštų — olandų, belgų ir vokiečių — vyskupų pranešimai, bendrais žodžiais remiantys popiežiaus encikliką, tačiau taip pat nedviprasmiškai nuraminantys sąžines tų, kurie su popiežiaus sprendimu nesutinka. Jie nepasako popiežiaus neklausyti, bet pripažįsta teisę, svariai apsvarsčius, kitaip galvoti ir kai kuriais atvejais, nenusikalstant, kitaip elgtis. Šie Belgijos, Vakarų Vokietijos ir Olandijos vyskupų paskelbti nutarimai turės toli siekiančių išdavų.

Rimtą išpūdį kelia 645 JAV katalikų teologų, filosofų ir kanonistų parašai po teigimu, kad "galutinė apsisprendimo teisė priklauso pačiai (vedusiųjų) porai, atsižvelgiant ir į Bažnyčios oficialų mokymą". Vieni ar kitu būdu savo nesutikimą su popiežiaus nutarimu yra pareiškę daug kitų kraštų teologų. Nors kai kas juos pavadino "netikrais pranašais", tačiau jiems — dėl jų kompetentingumo — teisę kalbėti yra suteikęs II Vatikano suvažiavimas; tai tvirtina ir belgų bei vokiečių vyskupų konferencijos, o gilesnį teologinį pagrindą šiai teisei nurodo žymus teologas Karl Rahner *Stimmen der Zeit* žurnale (rugpiūčio 30).

Kaip negalima abejoti daugelio popiežiui paklusniųjų gera valia, taip negalima — šiuo atveju — abejoti ir gera valia daugelio tų, kurie su juo nesutinka. Vienas profesorius - teologas (A. Padavano) nuosirdžiai skatina kunigus būti ištikimais popie-

• Popiežius kalba valstiečiams

San Jose laukas yra gan toli nuo Bogota miesto, kuriame vyko eucharistinis kongresas. Šiame lauke neseniai pastatyta nauja Suta-tenzos radijo stotis, kurios pagalba Kolumbijos valstiečiai mokomi skaityti, rašyti ir tapti sveikesniais bei sumanesniais žemdirbiais. Į šį lauką rugpiūčio 23 d. susirinko du šimtai tūkstančių valstiečių iš viso Kolumbijos krašto. Su jais susitikti iš Bogota atvažiavo i eucharistinį kongresą atvykęs popiežius Paulius VI. Susirinkusius jis pasveikino paprastai ir nuoširdžiai: „Aš lenkiuosi prieš jus ir jumyse atpažįstu Kristų, gyvą ir kenčiantį“.

Pietų Amerikos valstiečio gyvenimas nepaprastai sunkus — ir ne vien dėl klimato ar primityviu žemės darbo metodu. Valstietį slegia ir neteisingas žemės paskirstymas — geriausios žemės plotai priklauso saujai turtingų dvarininkų, o valstybės jėga naudojama užtikrinti valstiečio paklusnumą jį išnaudojančiai santvarkai. Savaime suprantama, padėtis turi keistis: arba taikiu žemės reformos keliu kaip Čilėje, arba jėga keičiant esamą santvarką. Pastaroji nuomonė vis labiau išivyrąja radikalių katalikų, net kunigų tarpe.

žiui, jo klausant, kitas (B. Haering) taip pat nuoširdžiai ragina tuos, kurie sąžiningai kitaip galvoja, būti ištikimais visai Bažnyčiai, su popiežium nesutinkant. Jų nuoširdumu netenka abejoti. Ir tik ateitis parodys, kas jų buvo objektyviai teisus.

Įdomūs yra kai kuriuos kraštuos surinkti žmonių apklausinėjimo daviniai. Daugumas popiežiaus nutarimui nepritaria. Vatikano oficialus laikraštis "Osservatore Romano" teigia, kad visai nesvarbu, ką ir kaip žmonės galvoja: moralė juk nenubalsuojama.

Tas teigimas dalinai teisingas, dalinai — ne. Teisingas jis yra tiek, kad iš tikro moralės negalima savivaliai nubalsuoti. Tačiau neteisinga yra teigti, kad nesvarbu, ką daugumas žmonių galvoja. Juk žmonės nėra moralės atžvilgiu robotai: Kūrėjas kiekvienam sutaikė nuovoką spręsti, kas gera ir kas ne, kuri toliau ugdoma auklėjimu bei sava patirtim. Nors gali pasitaikyti išimčių, tačiau kuo daugiau vienaip galvojančių, tuo mažesnė galimybė suklysti. Galutinai, žinoma, nusprendžia ne tai, kad daug taip

Popiežius savo kalboje valstiečiams kaip tik ir žvelgė į šią itampą: „Daugelis, ypač jaunųjų tarpe, reikalauja greitų visuomenės struktūros pakeitimų, nes dabartinės struktūros neleidžia pasiekti teisingumo nei asmenims, nei bendruomenei. Kai kurie daro išvadą, kad Lotynų Amerikos esminė problema išsprendžiama tik jėga.“

„Aš suprantu, kad tokių teorijų galutinė motyvacija yra kilnūs teisingumo ir solidarumo impulsai, tačiau aš turiu tvirtinti, kad jėga nesiderina su Evangelija, kad naudoti jėgą nėra krikščioniška ir kad staigios jėgos iššauktos struktūrų atmainos būtų apgaulingos, savyje neveiksmingos ir tikrai nesiderintu su žmogaus kilnumu, nes žmogaus kilnumas reikalauja, kad pasikeitimai ateitų iš vidaus — kitais žodžiais, tinkamai, sąmoningai, užtenkamai pasiruošus, realiai dalyvaujant visiems, kuriuos dabar slegia tamsa ir dažnai nežmogiškos gyvenimo sąlygos. Mano įsitikinimu, Lotynų Amerikos problemos sprendimui kertinis akmuo yra dvigubos pastangos: ne tik socialinių struktūrų reforma, bet tokia laipsniška reforma, kurią visi galėtų asimiliuoti“.

Savo kalboj popiežius kreipėsi į vyriausybes, kad jos efektingiau apdėtų mokesčiais dva-

mano, bet *kodėl daug* taip mano.

Tuo remiantis, atsizvelgtina yra Pax Romano, Tarptautinio Katalikų Sąjūdžio, suvažiavimo rezoliucija, prašanti atsiklausti ypač vedusiųjų; išmintingas yra olandų vyskupų nutarimas atsiklausti žmonių, o taip pat vokiečių vyskupų kvietimas visus prisidėti prie diskusijų apie encikliką bei vedusiųjų moralę.

Nors ši krizė atnešė nemaža maišaties, tačiau pasigirsta išmintingų balsų (pvz. Olandijos, Vokietijos vyskupų), teigiančių, jog, šioj krizėj besiaiškinant, daug kas paaiškės, kas iki šiol buvo neaišku. Reikia tik būti kantriems ir pakankamai atviriems. Šis tvirtinimas suteikia daug vilties.

O kaip tuo tarpu praktiškai elgtis? Popiežiaus enciklika savo paskirtim yra pirmoji Katalikų Bažnyčios autoritetinga norma. Pagal ją yra formuojama sąžinė. Tačiau, iškilus nesutarimui, kai kurių kraštų vyskupai išleido savo tą encikliką aiškinančius nurodymus. Tikintysis ramia sąžine gali jomis vadovautis.

(Žr. Balsai po "Humanae vitae", 377 psl.)

*Aš bėgau nuo Jo, per naktis
ir per dienas;*

*Aš bėgau nuo Jo labirintiniais
Savo minties keliais; ir savo
ašarose
Aš slėpiausi nuo Jo, ir po sruvenančiu
juoku.*

DANGAUS SKALIKAS

FRANCIS THOMPSON

Francis Thompson (1859-1907) yra anglų rašytojas, savu laiku buvęs bastūnu, klajojusių Londono gatvėse. Daugelio kritiku nuomone, jo "The Hound of Heaven" yra pati stipriausia religinė poema anglų kalba. Visos šio "L. L." nr. nuotraukos yra iš ruošiamos knygos, iliustruojančios tą poemą Algimanto Kezio, S. J., fotografijomis.

Aš skubėjau vaizdingomis viltimis...

*Ir šoviau, kritau,
baimių bedugnių titaniškon glūdumon,
Nuo tų stiprių Kojų, kurios sekė,
sekė mane.*

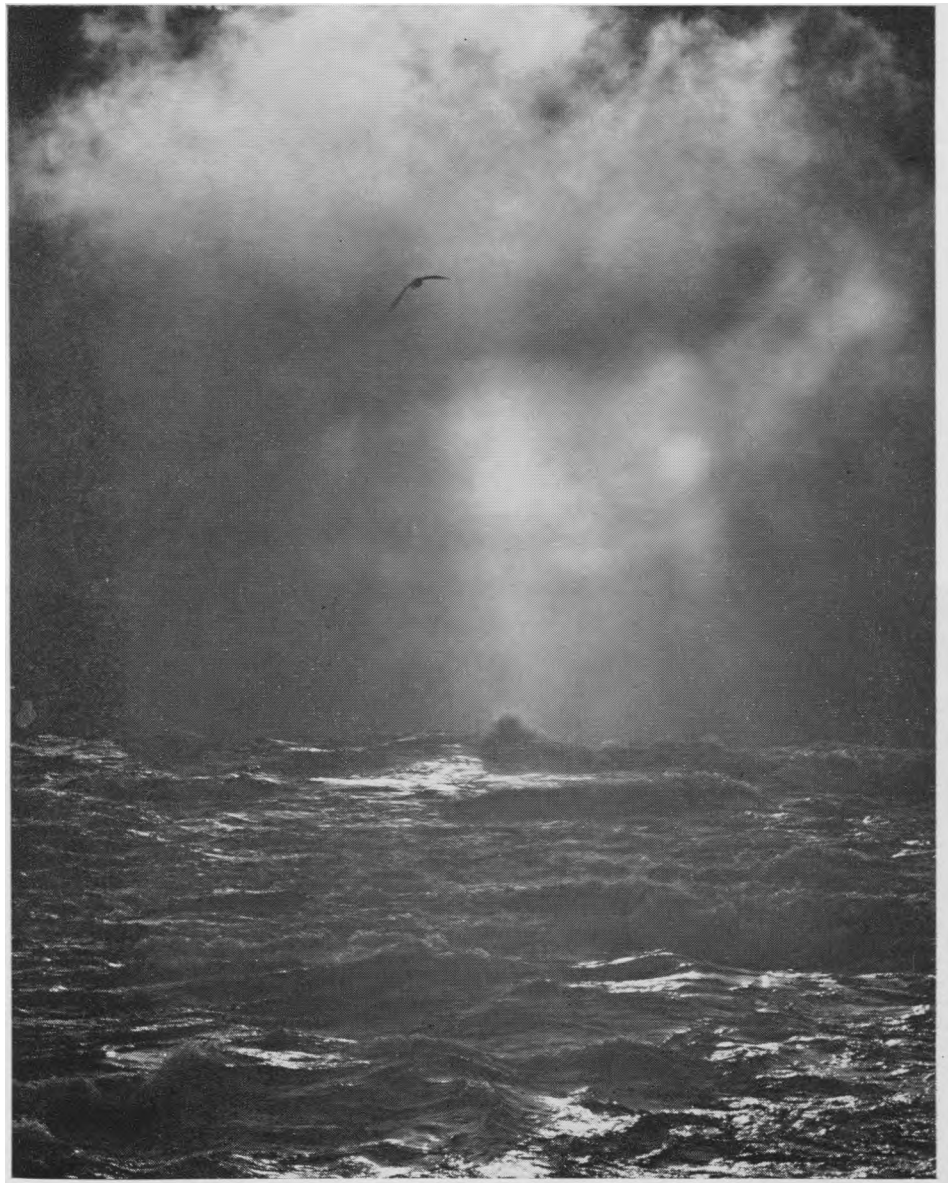
*Bet neskubėdamos vejasi,
Ir nesutrukdomu greičiu,
Apgalvotai sparčiai, didingu artumu,
Jos dunda – ir Balsas dunda
arčiau negu Kojos –
“Viskas išduoda tave, kurs išduodi Mane”*

*Aš maldavau kaip nusikaltėlis
Prie ne vieno širdies lango,
dengto raudonom užuolaidom,
Pinto meilės pinučiais;
(Nors žinojau meilę Jo, kuris
mane sekė,
Tačiau giliai bijojau,
Kad, turėdamas Jį, aš nieko kitko
negaliu turėti)...*

*Mano šviežumą išpylė savo drebantį
lietų i dulkes;
Ir dabar mano širdis yra sudužęs indas,
Kuriame ašarų nuobyros rūgsta,
atskeltos
visad
Nuo pastyrusių minčių, drebančių
Ant atodūsingų mano minties šakų.*

*Balsas yra mane apsupęs kaip sproganti
jūra:
“Ar tavo žemė taip sužalota,*

*Sudaužyta į šukes ir skeveldras?
Štai! Viskas bėga nuo tavęs, nes tu
bėgi nuo Manęs!*

*Viską, ką aš iš tavęs paėmiau, ėmiau
Ne tave skriausti,
Bet kad tu visko ieškotum
Mano rankose.*

O, mieliausias, akliausias, silpniausias,

*Aš esu Tas, kurio tu ieškai!
Tu atstumi meilę,
atstumdamas mane”.*

rų savininkus. Ši pastaba klausytojų buvo entuziastiškai sutikta, tačiau dėl jos popiežius tikrai nelaimėjo draugų politikų tarpe. Paulius VI prisipažino, kad jis neturi nei išteklių, nei autoriteto daryti praktiškų intervencijų socialiniam teisingumui įgyvendinti.

Londono Times korespondentas popiežiaus susitikimą su valstiečiais apibūdino kaip dramatiškiausią jo trijų dienų vizito Bogotoje momentą: senokas, giliai susirūpinęs popiežius taip atvirai kalbėjo masei kietų jaunų tamsiaplaukių valstiečių.

Klausimas vis dėlto lieka: Jei socialinei permainai atsiekti revoliucinės jėgos nenaudoti, tai kas tadabelieka, jei turtingieji nesiteikia savu noru turtais teisingiau dalintis su neturtingaisiais?

A. L.

• Balsai po „Humanae vitae“

VYSKUPAI

Naujosios Zelandijos vyskupas: „Enciklika nėra sudaryta vien bet kokia kaina laikyti tradicinę liniją. Ji yra tvirtas principų patvirtinimas“.

Australijos vyskupas: „Enciklikos doktrina yra autentiška ir autoritetinga. Dėl to kiekvienas Bažnyčios narys privalo priimti šį popiežiaus sprendimą. Atsisakyti tai padaryti būtų didelis nepaklusnumo veiksmas“.

Belgijos vyskupas: Ši enciklika nėra neklaidinga; dėl to „mes nesam įpareigoti besąlyginiai ir absoliučiai pritarti“. Doktrinos, mokomos popiežiaus, dėl jam suteiktos galios, principu iš tikinčiųjų reikalauja religinio valios ir proto paklusnumo...“ ... Tačiau tas, kuris yra kompetentingas šiuo klausimu ir gali suformuluoti asmenini ir gerai pagrįstą sprendimą... gali prieiti prie kitų išvadų. Tokiu atveju jis turi teisę sekti savo įsitikinimus...“

Vokietijos vyskupas: Enciklika neša „popiežiaus autoriteto ženklą, nors ji nėra būtinai neklaidinga... Dėl priešasčių, kurios turi būti rimtai imamos, katalikai gali (t. y. jiems leista) tikėti, kad jie privalo nesilaikyti sprendimo, kuris Bažnyčios paskelbtas be neklaidingumo“. Kunigai savo pastoraciniame darbe tarp tikinčiųjų „turi gerbti atsakingus jų sąžinės sprendimus“. Visi tikintieji kviečiami, pagal padėtį ir kompetentingumą, dalyvauti diskusijose, kurios bus naudingos išaiškinti Pauliaus VI encikliką ir vedybinę moralę.

Italijos vyskupų prezidiumas: Enciklikos nutarimas yra „esminis elementas“, suformuojant

sąžines... Kontraceptyvų vartotojai, kurių „nuklydimai nekylo iš egoistinio vaisingumo atmetimo, bet daugiau iš sunkumų, kaip suderinti atsakingos tėvystės ir tarpusavės meilės reikalavimus, negali būti traktuojami... tarsi jie vadovautųsi vien egoizmu ar hedonizmu“.

Austrijos vyskapai: Kadangi „Humanae vitae“ nekalba apie mirtiną nuodėmę, šios enciklikos nurodytos normos nesilaikantieji „neturi jaustis kiekvienu atveju atskirti nuo Dievo meilės, ir jiems leidžiama priimti Šv. Komuniją be išpažinties“.

Vyskupas iš perpildytos Japonijos: „Enciklika mus labai apvylė. Mes visai mėginom ir bandėm pareikšti popiežiui savo įsitikinimą... Jam atrodė netinkama mūsų prašymus patenkinti“.

Seniausias - tvirčiausias. Seniausias Vakarų Vokietijos vyskupas, 87 m. Simon Konrad Landersdorfer, jau prieš enciklikos paskelbimą davęs savus pastoracinius nurodymus, jai išėjus, vėl pakartojo savo kunigams, kad katalikai kai kuriose aplinkybėse („dėl rimtų priešasčių“) gali naudoti dirbtinas gimimų kontrolės priemones ir priimti šv. Komuniją.

TEOLOGAI

Prof. A. Padovano Newarko vyskupijos kunigams: „Ką šio nutarimo šviesoj darysime mūsų žmonėms? Pamokslais ir patarimais vesti juos ignoruoti šį dokumentą reiškia išduoti savo tarnybą, kuri rišasi su oficialia Bažnyčia“.

Prof. B. Häring: „Jei popiežius pelnytai įvertinamas už drąsą sekti savo sąžinę ir daryti tai, kas labai nepopuliariau, tai visi atsakingi vyrai ir moterys privalo parodyti panašiai nuoširdų atvirumą ir sąžinės drąsą. Esu įsitikinęs, kad popiežius subjektyviai ir sąmoningai vadovaujasi meile Bažnyčiai. Tie gi, kurie jam prieštarauja, turi taip pat daryti iš meilės visai Bažnyčiai; iš meilės, tiems, kurių tikėjimas statomas pavojun. O tai taip pat gali ir turi būti meilės patarnavimas šv. Petro įpėdiniui“.

Šis vienas svariausių moralės teologų toliau nurodo, kad Bažnyčios istorijoje dėl popiežiaus dokumentuos paskelbtų klaidingų sprendimų, prieš kuriuos niekas nedrįso pasisakyti, nes tai buvo draudžiama arba už tai baudžiama, ilgą laiką Bažnyčioje išliko klaidos moralės srityje, kurios tik po ilgo laiko buvo atitaisytos. Ir šios enciklikos sprendime jis mato klaidą, popiežiui įtaigotą mažos Romos kurijos žmonių. Dėl to negalima dabar tylėti dėl visos Bažnyčios gerovės.

Prof. K. Rahner, S. J., svarstydamas padėti kai, encikliką išleidus, susilaukiama tokio di-

delio nepritarimo Bažnyčioj: vyskupai, kunigai turi save ir tikinčiuosius šiam popiežiaus mokslui nuteikti teigiamai, tačiau tenka klausimą toliau atvirai svarstyti. O jei kas po sąžiningo, savikritiško svarstymo "prieina išvados, nesutinkančios su popiežiaus noru, ir jos (savo išvados) laikosi savo vedybiniame gyvenime..., tada toks katalikas neturi savęs laikyti formaliai neklusniu bažnytiniam autoritetui".

ŽMONĖS

JAV katalikai. Gallop Poll apklausinėjimu, 54% paklaustųjų katalikų nesutiko su popiežiaus gimimų kontrolės draudimu, 28% jam pritarė, o 18% savo nuomonės nepareikšė.

Italai. 42.8% apklausinėtų italų nesutiko su popiežiaus nusprendžiu, 31.5% — sutiko. 76.1% gimimus kontroliuoja (tik 13.4% vartoja natūralaus ritmo metodą).

Olandai. 71% paklaustų olandų nesutinka su popiežiaus nutarimu, tik 12% sutinka. Tik 20% olandų katalikų sutinka, o 68% jų galvoja, kad daugumas katalikų popiežiaus nutarimo nesi- laikys.

Prancūzai. Prancūzijos Viešosios Nuomonės Instituto daviniais 36% paklaustųjų mano, jog katalikai turėtų šios enciklikos nurodymų laikytis, o 50% galvoja, kad ne. 61% galvoja, kad daugumas katalikų tų nurodymų nesilaikys.

Brazilai "balsuoja" kiek kitaip: paskelbus popiežiaus encikliką, Sao Paulo miesto vaistinėse piliulių pirkimas sumažėjo 20%. Taigi, negalima teigti, kad popiežiaus enciklikos niekas neklauso.

ORGANIZUOTOS GRUPĖS

JAV 645 teologai, filosofai ir kanonistai pasirašė nesutinką su popiežiaus Pauliaus VI nutarimu teigdami: "galutinė apsisprendimo teisė priklauso pačiai (vedusiųjų) porai, atsižvelgiant ir į Bažnyčios oficialų mokymą".

Kataliku Vyrų Tarptautinės Federacijos Taryba savo suvažiavime Dubline pareiškė "savo pilną sūnišką paklusnumą "Humanae vitae" enciklikai". Ši federacija įkurta 1948 m. Liurde. Jai priklauso 31 krašto katalikų vyrų sąjungos.

Pax Romana, Tarptautinis Katalikų Sąjūdis Intelektualinei ir Kultūrinei Sritčiai, savo XX suvažiavime Philadelphijoje, JAV, nutarė, kad "Humanae vitae" enciklika neuždaro durų, bet priešingai — kviečia: "Mes matom... kvietimą svarstyti ir toliau tirti žmogiškos meilės ir lytiškumo dimensijas... Todėl katalikai, kurie tos enciklikos reikalu kelia klausimus, neturi būti laikomi neištikimais Bažnyčiai".

JAV Katalikų Psichologų Sąjungos suvažiavimo nariai iškėlė visą eilę klausimų ryšium su "Humanae vitae" enciklika (žr. šio "L. L." nr. 380 psl.). Suvažiavimo informacijos komisijoj dirbęs prof. dr. Vyt. Bieliauskas pareiškė: "Argumentai, kuriuos Popiežius Paulius VI pateikė šioj enciklikoj, mums atrodo abejotini. Jie neatitinka psichologijos mokslo tyrinėjimo davinų. Mes klausiamo, ar šioj enciklikoj atspindi pakankamas vyro ir moters psichologijos supratimas".

Italijos moralinės teologijos ekspertai: "Atvirai sakant, neatrodo, kad enciklikoj buvo atsižvelgta į temos patį giliausią modernų suvokimą".

Katalikų Miškininkų Ordinas tarptautiniame suvažiavime Bostone pareiškė "ištikimybę ir paklusnumą mokymui to, kuris užima šv. Petro Sostą".

Katholikentag Vokiečių Romos Katalikų surengtame suvažiavime Essene pareiškė, kad tėvai "negali sekti paklusnumo reikalavimu", draudžiančių dirbtinomis priemonėmis gimimus kontroliuoti, ir kad, ruošiant tokio pobūdžio nutarimus, reikia atsiklausti vedusiųjų tėvų.

Amerikos Romos Katalikų Kanonistų Sąjungos suvažiavimas priėmė rezoliuciją prieš bažnytinių sankcijų panaudojimą užgniaužti "tinamą nesutikimo išreiškimą šiose srityse, kur yra skirtingų nuomonių tarp geros valios ir teologiškai kompetentingų asmenų".

Apie 600 kunigų iš visų Vakarų Vokietijos vyskupijų pasirašė laišką vyskupu konferencijos pirmininkui kardinolui Julijui Doeplner, kad jie negali paklusti "Humanae vitae" enciklikai. Paderborno arkivyskupijoj virš 4,000 katalikų (iš jų 271 kunigai) pasirašė memorandumą arkivyskupui kardinolui Lorenz Jaeger. Jame sakoma, kad enciklika yra "smūgis veidui" teologams, kurie dirbo metų metus pakeisti "klaidingą prigimties įstatymo Interpretaciją" ir atrasti "geresnį, žmogiškesnį ir todėl labiau krikščionišką sprendimą šiai problemai". Panašią deklaraciją Koelno arkivyskupijoj pasirašė 2,300 katalikų.

BAUSMĖS

Nors beveik kiekviename krašte ir kone kiekvienoj vyskupijoj visa eilė kunigų, teologų ir pasauliečių viešai pasisakė nesutinką su popiežiaus nutarimu, labai maža vyskupų ėmėsi kokio nors baudžiamojo žygio. Iš šio bendro dėsno išimčių pasitaikė Australijoje, Anglijoje, rodos Airijoje, ir kai kuriose vyskupijose JAV: pvz. Buffalo, N. Y. (JAV), iš seminarijos buvo atleisti 7 profesoriai.

Stipriausios baudžiamosios akcijos ėmėsi Washingtono arkivysk. kardinolas O'Boyle. Jis pamoksle pasakė, kad Viešpats nubaus su popiežium nesutinkančius vyskopus, o pats nubaudė 12 kunigų, atimdamas jiems pamokslavimo, išpažinčių klausymo teises ar juos visiškai suspenduodamas.

NUOMONĖS

Kodėl kritika? “Keli komentatoriai yra minėję, kad enciklika sukuria pasitikėjimo popiežium krizę. Ji taip pat sudaro kolegiskumo krizę Bažnyčioje. Abiejų krizių šaltinis yra enciklikos turinys, kartu su jos paruošimo būdu ir paskelbimo aplinkybėmis. Čia nėra tik iš anksto nepopuliaraus sprendimo klausimas. Nėgirdėtai kritiška reakcija, kurią enciklika iššaukė, aišku, bus suverčiama pasauliečių hedonizmui ir intelektualiniam teologų išdidumui — bet taip nereikėtų daryti. Aišku, nėra abejonės, kad kai kurie protestuotojai yra “oversexed” ir kai kurie yra snobai, bet visa tai neišaiškina kritikos kiekio, jėgos ir kokybės.

Reakcijos priežastis: “Ši gimimų kontrolės problema yra rimtas klausimas, bet enciklika neduoda rimto atsakymo. Net jeigu ji yra skaitoma nuoširdžiu atvirumu, ji neįstengia pagrįsti mokslo, kurį ji bando perduoti” (“National Catholic Reporter” vedamasis, rugplūčio 7).

Schizmos stovis? “Tie kunigai, kurie atsisako priimti ir ištikimai įgyvendinti savo pastaciniam darbe popiežiaus Pauliaus VI encikliką apie gimimų kontrolę, turėtų palikti Bažnyčią. Bet kuris žmogus, kuris atsisako nusilenkti autoritetiniam popiežiaus mokymui tikėjimo ar moralės klausimu, yra schizmatikas (Kanonas 1325, “Kanonų teisės knyga”); ir paprastas sąžiningumas, kuris šiam amžiuje taip didžiai vertinamas, reikalauja pripažinti schizmos stovį” (L. Brent Bozell, konservatyvių katalikų žurnalo “Triumph” redaktorius).

Moters intuicija? “Popiežiaus raštas mane skaudina ir slegia nuotaiką. Aš nenoromis galvoju apie visą tą skausmą vaikams, kurį popiežius uždeda, sekdamas savo sąžinę. Paulius turi teisę į savo nuomonę, bet ar jis turi teisę savo pozicijoje viešai išreikšti nuomonę, kuri taip kertasi su vyskupu, teologu, jo paties komisijos ir milijonų tikinčiųjų nuomonėmis?” (Sidney Cornelia Callahan, daug diskutuotos “The Illusion of Eve” ir ką tik pasirodžiusios “Beyond Birth Control” knygų autorė).

Kas atmeta? “Kas atsisako (priimti “Humanae vitae”), nebėra katalikas ir turėtų turėti drąsos palikti Bažnyčią” (Šveicarijos vysk. F.

Adam). “Kas atmeta tai, atmeta Kristų” (Lisbonos patriarchas).

Ar kliūtis krikščionių vienybei? Paskelbus “Humanae vitae” encikliką, pasigirdo balsai, kad ji, tokiu vieno popiežiaus autoritetu uždrausdama gimimų kontrolę dirbtinomis priemonėmis, sudaro didelę kliūtį artimesniam krikščionių sugyvenimui plėtoti. Iš visų išsiskyrė protestantų teologas Robert McAfee Brown teigdamas, kad daugeliui su popiežiaus nutarimu nesutikus, pas katalikus pastebimas kitoks popiežiaus autoriteto supratimas, kuris būtų priimtinas ir kitiems krikščionims.

Ar bus pakeista? “Aš nematau, kaip popiežius galėtų bet kada pakeisti savo nuomonę po tokio stipraus pasisakymo. Popiežiui būtų lengviau atsistatydinti, negu šį paskelbimą pakeisti” (prel. A. Vaughan, Amerikos Katalikų Teologų Sąjungos pirmininkas). Tuo tarpu Turino arkivysk. kardinolas Pellegrino pareiškė, kad šios enciklikos mokslas nėra neklaidingas ir todėl gali būti kitais dokumentais pakeistas netolimoj ateity.

ŽMOGIŠKA SITUACIJA

Situacija yra rimta, bet, kaip kiekviena žmogiška situacija — matyt, pagal Dievo apvaizdos planus — ir ši neapsieina be lengvesnių ir linksmesnių epizodų.

Ne moterims? Anglijos arkivysk. J. Murphy “Humanae vitae” encikliką entuziastiškai pavadino “moterų charta”. Bet kai kas nenori sutikti ne tik su tuo pavadinimu, bet net tvirtina, kad moterims iš viso šios enciklikos nereikia laikytis, nes, jos pradžioje iš viso į jas nesikreipiama, o tik į vyrus: “Gerbiami Broliai ir mylimi Sūnūs!”

Ant dviejų kėdžių? N. A. Giambalvo, kaip JAV Krašto Katalikų Vyrų Tarybos prezidentas, yra pasirašęs tos tarybos direktorių pareiškimą, kad “Humanae vitae” enciklikos “autoritetas negali būti atmestas”. Kaip buvęs JAV atstovas III Pasauliniame Pasauliečių Apaštalavimo Kongrese Romoje, jis yra pasirašęs 22 JAV atstovų raštą, nesutinkantį su popiežiaus nutarimu.

Kam vieno 14 vaikų tėvo laiškas svarbesnis už dviejų kraštu vyskupų konferencijų oficialius pareiškimus? Oficialiam Vatikano laikraščiu “Osservatore Romano”, kuris tuoj pat išdėjo to tėvo laišką, pritarianti popiežiui, bet iki šiol nespausdina Belgijos ir Vokietijos vyskupų konferencijų oficialių pareiškimų, pripažįstančių teisę su “Humanae vitae” enciklika nesutikti.

PRAKTIŠKI PATARIMAI

Prof. kun. B. Haering, žymus moralinės teologijos ekspertas: “1) Tie, kurie gali priimti encikliką ramia sąžine, turi tai padaryti su visomis išdavomis; 2) tie, kurie abejoja, ar jie gali encikliką priimti, turi ją atidžiai išstudijuoti ir pasinaudoti tolimesne informacija, kad galėtų suformuoti aiškų sąžinės sprendimą; 3) tie, kurių sąžinė neleidžia priimti “*Humanae vitae*” mokymo ir reikalavimų, turi sekti savo sąžinę. Todėl jei vedusiųjų pora dėl rimtų priežasčių ir sąžinei nesipriešinant naudoja tokius gimimų reguliavimo metodus, kurie, jų nuomone, yra labiausiai tinkami — savaimė suprantama, išskiriant abortą — jie gali tai neminėti išpažintyje; 4) kunigai turi popiežiaus mokymą aiškiai pristatyti tikintiesiems. Tačiau aš nematau, kaip jiems galima paneigti teisę sakyti savo nuomonę su lygiu nuoširdumu”.

Teologas Gregory Baum: Ar katalikai, kurie negali priimti šio popiežiaus mokymo, turi išstoti iš Bažnyčios? Ar jie yra hipokritai, jei jie joje pasilieka? Jei popiežiaus mokymas liestų dieviškąjį apreiškimą, žmonės turėtų išsižadėti priešingų nuomonių ir pripažinti Dievo išminties viršijimą. Tačiau popiežiaus mokslas apie gimimų kontrolę priklauso (žmogaus) proto sričiai! Ką katalikai turės daryti?

Katalikai nėra sukilėliai. Jie pripažįsta Bažnyčios mokomąjį autoritetą dieviškojo apreiškimo srity ir žmogaus išminties bei moralės srity. Jie nori sekti popiežiaus mokymą. Todėl Bažnyčioje ištikimybės dvasia turi būti skatinama bei ugdoma. Šią dvasią bendrai išlaikydami, katalikai, kurie dėl objektyvių ir išbandytų argumentų negali priimti popiežiaus mokymo apie gimimų kontroliavimą, gali nesutikti ir sekti savo sąžinę. Pagal bendrą teologų mokslą, yra leidžiama — remiantis pakankamu argumentu — nesutikti su ne neklaidinga bažnytinio mokomojo autoriteto pozicija.” ALKT.

• Katalikų psichologų klausimai

Amerikos Katalikų Psichologų Sąjungos nariai, susirinkę savo metiniame suvažiavime San Francisco, rugsėjo 2 pareiškė savo susirūpinimą kai kuriais psichologiniais klausimais, liečiančiais Pauliaus VI enciklikos “*Humanae vitae*” turinį, ypač kiek tai liečia žmogaus asmens supratimą. Šį savo susirūpinimą jie išreiškė sekančiu pasisakymu:

“Kaip psichologai, turį reikalo su žmogiškosios problemomis, mes jaučiame savo atsakomybę pasisakyti žmogaus asmenį liečiančiais klausimais. Kaip katalikai psichologai, mes jaučia-

me pareigą padėti Bažnyčiai, žmonių mokytojais. Šių įpareigojimų šviesoje mums svarbu išnagrinėti Bažnyčios pasisakymus apie žmogų ir, kur tik įmanoma, jai pagelbėti pozityviomis sugestijomis. Pripažindami tokią savo atsakomybę, mes, Amerikos Katalikų Psichologų Sąjungos suvažiavimo dalyviai San Francisco, keliami sekančius klausimus, liečiančius neseniai paskelbtą “*Humanae vitae*” encikliką:

1. Kokia yra žmogaus prigimties teorija, kuria enciklika remiasi? Ar ši teorija pakankamai atspindi šių dienų psichologijos galvojimą ir tyrinėjimus?

2. Ar enciklikoj aptartoj žmogaus sąvokoj neslypi nepasitikėjimas jo jausminiu (afektyviniu) gyvenimu?

3. Ar enciklika tinkamai perduoda tradicinius judeo-krikščioniškus bei šių dienų psichologinius įsitikinimus apie žmogaus asmens psichosomatinę (kūno-sielos) vienybę?

4. Ar enciklika pateikia sau neprieštaraujančią žmogaus asmens pažiūrą ir ar ji kai kada nesiremia “galių” psichologija, kuri jau nebėra laikoma pakankama?

5. Ar enciklikoj pakankamai suvokiama vyro ir moters psichologija, o taip pat psichologinių tyrinėjimų reikšmė šioje srity?

6. Kokiais psichologiniais pagrindais remiasi teigimas, kad naudojantis kontraceptyvais (dirbtinėmis priemonėmis, nukreiptomis prieš naujos gyvybės prasiidėjimą — Red.) moterys bus pažemintos?

7. Kur įrodymai, kad kontraceptyvines priemones negali būti žmonių atsakingai naudojamos?

8. Kur įrodymai, kad kontraceptyvų naudojimas savyje smukdytų moralę, ypač tarp jaunų žmonių?

9. Ar enciklika, pabrėždama biologinius pradus vedybiniame gyvenime, nerodo tendencijos iškreipti harmoningą žmogaus asmens supratimą?

10. Ar vedybinių (lytinių) aktų per stiprus užakcentavimas neiškreipia psichologinio supratimo apie meilę pagrįstų žmogaus santykių pilną esmę vedybose?

11. Ar enciklikoj yra pastebimas supratimas komplikuočių psichologinių sąmoningų ir nesąmoningų veiksnių, kurie pasireiškia vedybinės patirties visumoje?

12. Ar enciklika liečia giliausią meilės prasmę žmonių santykiavime?

13. Ar enciklikos paruošimo ir paskelbimo istorija nesikerta su Bažnyčios mokymu, kad atsakingi žmonės patys turi subrandinti savo sąžinę? (Nukelta į sekančią puslapį.)

SPAUDO-J

Ar galima naudoti jėgą?

Ar prispaustiesiems galima naudoti jėgą išsivaduoti iš socialiniai neteisingos santvarkos ar priespaudos? Šis klausimas — ne teoretiškas. Jis vis labiau keliamas pačių krikščionių, net ir kunigų — ypač sprendžiant Pietų Amerikos socialines negeroves. Popiežius Paulius VI, atsilankęs Pietų Amerikoje, pasakė, jog jėgą tiems tikslams panaudoti yra nekrikščioniška. Apačioj spausdiname dar du pasisakymus: jaunų katalikų klausimą ir protestanto perspėjimą.

Jauni katalikai:

Kaip suderinti jėgą su meile?

“Revoliucija nėra tai, apie ką diskutuoti. Ją tik vykdo”. Studentai, kurie jėgą atmeta sukalbėjusias visuomenės struktūras, tradicines asmens ir institucijų elgesio taisykles ir net pažiūrą, kad gyvenimas esminiai yra racionalus, nėra jau taip visiškai klaidingi. Kur jėga yra vienintelis likęs įrankis pakeisti išitvirtinusi ir nebepakenčiamą socialinį neteisingumą, ji turi kilti spontaniškai, nes gi suplanuotą jėgos panaudojimą per daug dažnai seka moralinis supuvimas. “Tik plyta ir lazda, kurias žmogus pakelia pykčio pagautas, jo nesuteps kaip žmogaus. Ginklai gi, kurie duodami žmonėms į rankas, bus naudojami prieš juos pačius” — Francisco Juliao, šiaurės rytų Brazilijos valstiečių

14. Ar galima pastebėti enciklikoj supratimą įtakos, kurią padaro žmogui kultūriniai skirtumai?

15. Ar yra jautrumo dilemai, į kurią šis dokumentas pastato katalikus mokslininkus kaip tik dėl to, kad enciklika nėra pasisavinusi mokslinių davinų apie žmogų?

Pripažindami faktą, kad mūsų pareiga yra ne tik kelti klausimus, bet ir prisidėti prie geresnio jų išaiškinimo, Amerikos Katalikų Psichologų Sąjunga sudarė specialią komisiją, kuri šiuos klausimus nuodugniai studijuos ir paskelbs išvadas, kurios, kaip tikimės, padės Bažnyčiai žmogų pilniau suprasti. V.B.

ištremtas vadas, žino, kad riaušėms sukelta minia yra minia, kuri verčiama lenktis naujiems stabams...

Mes tačiau negalime tikėtis gyventi šiame pasaulyje nesusipurvinę sau rankų: jėgos naudojimas užsimeta pats ant mūsų ir su savim atsiņša naujų neaiškumų. Mes linkę pasirinkti, kur jėga galop leistina ir kur ne. Mes esame prieš karą, ‘teisingą’ ar ‘neteisingą’, bet dažnai pasisakom už ‘teisingą’ revoliuciją. Biafroj jėga panaudoti neleistina; Angolaj ir Rhodenzljoj — leistina. Kaip investuoti prasmingus skirtumus? Kaip suderinti jėgos naudojimą (nežiūrint, kaip bebūtų reikalinga) su meile, pagrindine dorybe? (Iš jaunų katalikų organizacijų tarptautinės federacijos Pax Romana žurnalo “Convergence” vedamojo; 1968, Nr. 4.)

Protestantas teologas:

Ką reiškia žudymas revoliucijoj?

Reikia atsiminti, kad modernių ginklų ir jėgos pasaulyje revoliucija = smurtui = žudymui. Jei to neatsimenama, daug krikščionių prorevoliucionierių primins, kad jie puikiai žino, ką tie lygybės ženklai reiškia. Senoji tvarka yra taip supuvusi, kad reikia būti pasiruošusiam mokėti bet kokią kainą ją nuversti, nežiūrint, kas ją bepakeistų.

Čia kyla esminiai ir strateginiai klausimai. Esminiai: Ar “žudyti” gali būti pirmas permainos siekiančio krikščionio žodis? Žudymas reiškia sau pasigrobimas istorinio taško, kurį tegali turėti tas, kuris žino istorijos išdavą: tai yra, jei jis būtų Dievas. Krikščionys turi veikti, nors jie ir neturi šio žvilgsnio taško ir dėl to negali žinoti, kas būtų buvę geriausia ar kas bus įrodyta buvus teisinga; bet dėl to jie turi elgtis nuolankiai, gailėdamiesi, žinodami, kad jie gali suklysti. Žudymas iš pasaulio atima kito žmogaus potencialą. Žudymas revoliucijoj reiškia, kad daugiausia kentės nekaltieji — žmonės, pagauti tarp mažo valdančio elito ir mažos revoliucinės grupės (Martin E. Marty, protestantas teologas ir istorikas, “A Warning to Catholic Extremists”, America, rugpiūčio 31).

AKIRAČIAI

Tik labai retai tiesa randama iškalta akmenyje. Dažniausiai ji, klausimą apsvarsčius iš įvairių pusių, suformuluojama žmonių diskusijomis. Tam yra šis "Akiračių" skyrius. Vargiai vienas yra apie viską absoliučiai teisingas. Vargiai vienas yra apie viską absoliučiai klaidingas. — Red.

NETURIU TEISĖS MĖTYTIS AKMENIMIS

Ninos Gailiūnienės atsakymas Juozui

Redakcijai paskatinus diskusijas tęsti, mano rašinį kritikuojančią laišką atsiuntė Juozas (žr. "L. L." rugsėjo nr., 344 psl.). Laiško turinys nesiskiria nuo ankstyvesnių mano kritikų. Jo turinį pats teisingai sutraukė į vieną sakinį: "N. G. (yra) blogųjų paukščių rūšies, nes savo lizdą teršia".

Į diskusijas su Juozu eiti atsisakau dėl šių priežasčių:

1) Prieš tokį tvirtinimą apsiginti negalima.
2) Juozas laiške daug kur prieštariauja pats sau. Štai keli pavyzdžiai: Vienoje vietoje jis tvirtina, kad dypukai Čikagoje **negyveno rūsiuose ir lūšnose** (mano pabraukta), o pas Marquette Parko lietuvius. Kitoje vietoje jau sako, kad aš pamačiau dypukus tiksliai tada, kai **išlindo iš rūšių ir lūšnų** ir apsigyveno nuosavuose namuose ir rezidencijose.

Arba vėl: vienoje vietoje jis pikta atsikerta, kad dėl mano sprendimų Marquette Parko lietuvių rajone namų kainos nekris. (Aš buvau savo straipsnyje sugestijonavusi, kad Marquette Parko namų savininkai išsigando, kad kainos gali kristi, isikėlus negrų šeimai į kaimynystę). Kitoje vietoje jau rašo, kad negrai veržiasi į baltųjų rajonus, kad **"...nuvertintomis kainomis išgytu mūsų baltųjų namus ir žemės sklypus..."** (mano pabraukta). Tas aiškiai rodo, kad Juozas rašė savo laišką pagautas pykčio. Tokiais momentais žmogus dažnai pasako daugiau, negu iš tiesų norėjo pasakyti.

3) Šalia pykčio Juozo laiške jaučiama daug kartumo. Kodėl? — žino tik jis pats. Rašo, kad 12 metų nešiojo statines su šiukšlėmis ir kitus valymo darbus dirbo. Nežiūrint tokio sunkaus darbo, sakos neturįs namo nei jokio nekilnojamo turto nuosavybės.

Jeigu man būtų reikėję taip sunkiai kovoti

už pragyvenimą šiame krašte, gal aš turėčiau savo širdyje daugiau kartumo, kaip Juozas. Kadangi mano gyvenimas už jo daug lengvesnis ir laimingesnis (ne dėl mano pačios nuopelnų!), todėl jaučiuosiu neturinti teisės mėtytis su juo akmenimis, nors ir žodžių pavidale.

4) Be to, kaip matysite iš vieno jaunuolio laiško, mūsų diskusijos nedaro garbės nei mums, nei mūsų spaudai.

* * *

Atėjo žinia, kad viename susirinkime net buvo viešai pasakyta, kad tokios Gailiūnienės nėra, o straipsni parašęs jėzuitas...

Vertikaliai ir horizontaliai imant, nedidelių išmiu; **persona non grata** kai kurių miestų lietuviškoje visuomenėje, bet — tikėsite ar ne?

— visai pilnai egzistuoju šiame nuostabiai gražiam pasaulyje.

Atsirado ir tokių gudriu, kurie su "L. L." redakcijos pagalba ar savais keliais, pasiekė mane savo laiškais. Kas davė savo adresus, atsakiau asmeniškai. Kas dėl paaiškintos ar nusišlėptos priežasties nedavė nei pavardės, nei adreso, jų laiškus paminėsiu čia.

Vieną gavau senatoriaus Kennedy nužudymo išvakarėse. Laiškas 4 puslapiu rašytas gražia rašysena, taisyklinga kalba, primargintas nespausdintiniais žodžiais ir pasirašytas Čikagiečio vardu.

Čikagietis pačioje laiško pradžioje pasisakė "L. L." neprenumeruojąs ir mano straipsnio neskaitęs. Išplūdęs paskutiniaisiais žodžiais dr. M. L. King, jo pasekėjęs pavadinęs "Velnio išpešomis juodžiais", iškoneveikęs Čikagos miesto valdžią, kuri maitinanti motinas (autorius jas pavadino anglišku žodžiu, kuris lietuviškai verčiamas "lenktomis linijomis") ir jų vaikus, išpylęs pagiežą ant "prakeiktų politikierių" su

Kenedžiais priešakyje, užbaigia laišką linkėjimu, kad atsirastų "Hitleris, kuris panaikintų supuvusią Amerikos demokratiją, sutvarkytų juodžius kaip žydus ir įvestų tvarką".

Jokio įžeidžiančio žodžio man; jokio priekaišto. Kodėl tas laiškas buvo siųstas man, lie-

ka mįslė. Gal buvo tik vienas iš tų, kurie norėjo įsitikinti mano egzistencija. Jei buvo tokia intencija, žinos, kad laišką gavau, perskaičiau ir išmečiau į sąšlavas.

Antras laiškas gautas iš jaunimo atstovo. Jis kalba pats už save. *Nina Gailiūnienė*

JAUNO AMERIKOS LIETUVIO LAIŠKAS

"Lietuviškos spaudos neskaitau aš ir kiti iš mano generation... negalime tikėti ta spauda."

Nors laiškas asmeniškai, jį spausdiname dėl visų bendro gėrio, kuris paaiškės beskaitant ir bus nurodytas laiško gale. Laiškas gramatiškai gerokai pataisytas, bet stengiasi palikti autoriaus stilių bei dvasią.

— Red.

Dear Mrs. Gailiunas,

Jūsų adresą gavau iš mano draugo, kuris gyvena kur netoli Jūsų miesto. Aš negaliu diskutuoti Jūsų article "L. L." žurnale dėl 2 priežasčių: 1) turiu sunkumų su rašymu lietuviškai, 2) nenoriu embarrass mano tėvus prieš kitus dypukus ir turėti trouble namuose.

Skaitytį ir suprasti lietuviškai neturiu sunkumų. Lietuviškos spaudos neskaitau aš ir kiti lietuviai iš mano generation. Priežastis yra, kad mes negalime tikėti ta spauda. Visi articles yra vienos pusės. Ten tik tas teisinga, kas tarnauja lietuviams. Tik vieni lietuviai yra geri, o visi kiti Amerikoje yra arba blogi arba durni.

Jūsų article ir diskusijas perskaičiau iš priežasties, kad mano tėvai su jų draugais jį kritikavo su dideliu piktu. Tas rodė, kad tas article turėjo būti geras. Ir aš buvau teisingas. Ką Jūs parašėte yra 100% true.

Į mano mintį įėjo tik vienas pasakymas: "Gerai, kad mūsų jaunimas neskaito lietuviškos spaudos. Jis matytų, kokia didelė bedugnė tarp to, ką mes sakome ir ką darome" (Aš kvotinau iš atminties).

Tokios tiesos dar niekas nedrįso parašyti. Bet ir neskaite, mes matome tą dvigubą veidą pas lietuvius. Aš Jums duosiu some examples:

1. Kad aš baigiau school ir nuėjau į college, kad aš negeriu ir nerūkau ir nepavirtau į hippy, mano tėvai turėtų dėkoti prez. John F. Kennedy ir sen. Robert Kennedy dieną ir naktį. Kai Kennedy buvo president, aš buvau tik pradėjęs būti teenager. Aš nemanau, kad aš kada mylė-

siu kokį vyrą daugiau, kaip late pres. J. F. K. O mano tėvai neleido, kol jis gyveno, pakabinti prez. J. F. K. paveikslą ant sienos because, jie aiškino, "demokratai pardavė Lietuvą Maskvai".

Bet mano tėvas ir almost visi jo draugai dypukai yra tokie fanatiški respublikonai, kad nė vieno žodžio negalima pasakyti prieš tą partiją. Jie rinktų už prezidentą kiekvieną respublikonų kandidatą, jeigu net žinotų, kad jis padalins Lietuvą į dvi šalis ir vieną atiduos Maskvai, o kitą dėl red China.

2. Mūsų visų tėvai reikalauja, kad mes mylėtume jų Lietuvą už viską daugiau. Bet kai jie kalba apie mūsų Ameriką, mes negirdime nė vieno gero žodžio. Jie turi tik vieną pasakymą: "durnių kraštas".

3. Jie nori mus padaryti tikinčiais (įtikinti — N. G.), kad visi lietuviai yra geros širdies ir didelio teisingumo žmonės, besides labai dievoti. Bet kai aš girdžiu, kaip dypukai keikia negrus, negaliu daugiau į tas pasakas tikėti. Jie sako, kad gelbėjo žydus. O kai pamini negrus, gauni jų atsakymą: "Jiems reikia Hitlerio".

4. Mes girdime priminimą, kad turime čia ginti "mūsų lietuviškas teises" parapijas, bažnyčias ir maldas" (pamaldas — N. G.). O kad negrai jų teises gina to be full citizens in their OWN COUNTRY, tai mūsų tėvai dypukai negali pakęsti.

5. Jie mums duoda nurodymus, kad mes turime rodyti pagarbą tiems, kurie dirba dėl Lietuvos ir dėl lietuvių. Aš turiu viltį, kad Jūs sutiksite, kad late dr. Martin Luther King buvo didelis negrų vadas. Apie jį mano miesto dypukai turėjo tik vieną pasakymą: "Kad jį velnias nujotų į vidurį peklos".

6. Dėl mano didelės meilės prez. J. F. K. aš norėjau eiti į Peace Corps. Mano tėvai buvo labai priešingi. Sakė: "lietuvis gali dirbti čia dėl lietuviškumo. Nereikia eiti tarnauti juo-

džiams į Afriką ar Aziją". O kai amerikiečiai išeina į Peace Corps, mano tėvai juos vadina idealistais.

7. Visi DP nori, kad tik karas eitų Vietnam. Jiems negaila, kiek mūsų Amerikos vyrų turi ten mirti. Bet mano tėvai iš didelių hawks staiga pavorio į doves because yra grėsmė, kad aš galiu gauti pašaukimą į service ir būti nusiųstas į Vietnam.

8. Jie mus kaltina, kad susirinkimuose nemylime paskaitų. Norime tik turėti good time. Mano tėvai turi daug draugų. Jie vizituoja mus ir mes einame pas juos. Kai buvome jaunesni, tėvai mus imdavo dėl susidraugavimo su lietuviukais. Dabar aš jau negalėčiau pakęsti tų kompanijų. Ten niekad negali girdėti any intelligent talk. Jie tik kalba, kaip buvo gerai gyventi Lietuvoje arba gossip apie kitus dypukus. Lietuvoje buvo tas hero, kas galėjo daugiausia išgerti konjako ar kokia ponia galėjo iškepti daugiausia tortų ant Velykų stalo.

9. Sunkiausia mano generation suprasti, kodėl mūsų visų tėvai turi tokį didelį džiaugsmą peikti mūsų Ameriką ir girti ją Lietuvą. Jie dėl to turi tokį didelį piktumą ant Jūsų, because Jūs parašėte visą teisybę apie dypukus.

10. Mano generation lietuviai turi daug problemų, bet mes negalime jų spręsti lietuviškoje spaudoje. Mes tik sulauktume daugiau kaltinimų iš mūsų tėvų. Mes turime tik vieną pasirinkimą: stovėti nuo senesnių lietuvių DP tiek toli, kiek galima. Su senais Amerikos lietuviais lengviau kalbėti because jie myli Ameriką.

Aš galėčiau duoti Jums twice as many examples. Kaip pradžioje sakiau, negailu diskutuoti in "L. L." ir negaliu duoti mano adre-

so. Nenoriu pasakyti ir mano miesto vardo. Jei-gu aš turėčiau iškentėti tokį didelį abuse nuo lietuvių už parašymą tikros tiesos, niekad mano gyvenime nebūčiau lietuvis. Ar Jūs ir ateityje rašysite į "L. L."?

Aš turiu tik vieną klausimą. Ar Jūs turite vaikų? Jei turite, ar Jūs leidžiate juos laisvai mylėti Ameriką?

Sincerely yours,

Amerikos lietuvis

Ačiū už tokį įdomų ir ilgą laišką. Nors parašėte laišką ištaisyti, palikau sakinių konstrukciją nepaliestą. Ištaisiau tik gramatines rašybos klaidas. Daugiausia bėdos turite su dvibalsėmis ie ir ei. Būtinai išeina priešingai. Visai suprantama kodėl — anglų kalbos įtaka.

Atsakysiu į Jūsų klausimą. Turiu du berniukus — 14 ir 11 metų amžiaus. Būčiau labai nelaiminga, jeigu jie nemylėtų Amerikos. Nemylėję savo gimto krašto, kaip jie galėtų suprasti mano meilę Lietuvai?

Nina Gailiūniene

Kaip reaguoja jauni, jei jų akiuizdoj kas nors nepagrįstai peikiama, pvz. gyvenamasis (ir dažnai — jų gimtasis) kraštas? Ar tikrai visi lietuviai ir visa lietuvių spauda yra tokia vienašališka? Laukiame visų, jaunimo ir suaugusiųjų, pasisakant. Manome, kad iš šio laiško bei kitų pasisakymų galėsime geriau suprasti vieni kitus. Čia ir glūdi gėris, kurio siekiame. Ir tikrai norime, kad "Amerikos lietuvis" su savo generacijos draugais imtų skaityti lietuvių spaudą.

— Red.

ŽODIS YRA TARTAS, BET . . .

Kaip lietuvių tarpe kalbama apie Pauliaus VI encikliką

Šiuo rašiniu neargumentuojama prieš Pauliaus VI encikliką, draudžiančią gimimus kontroliuoti dirbtinomis priemonėmis, bet informuojama, kokios nuomonės vyrauja daugelio lietuvių tarpe. Papildant rašinį, galima suminėti, jog tenka nugirsti ir pasisakymų, vertinančių popiežių už jo drąsą.

paskelbiant šį "nepopuliarų" sprendimą.

— Red.

Nėra ko slėpti: paskutinioji popiežiaus enciklika gimimų kontrolės klausimu katalikų tarpan įnešė gana daug nerimo, netikrumo ir savotiško kartelio, nepasitenkinimo. Ypač šiais laikais, kai išvis nenorimi pripažinti jokie auto-

ritetai, kai šaukiama ir norima daugiau laisvių, kartu nenorint priiimti jokios su tuo ateinančios atsakomybės, aišku, negalima buvo tikėtis, kad tiesūs ir aštrūs enciklikos žodžiai susilauktų plataus pripažinimo. Gal niekad modernių laikų gyvenime popiežiaus enciklika nesusilaukė tiek daug kritikos, puolimų, kiek paskutiniąjį, liečianti tokius jautrius, labai jau intymius vedusiųjų gyvenimo klausimus. Ką jau bekalbėti apie pasauliečius, jei pačių teologų tarpe kyla visa eilė rimtų balsų, nenorinčių sutikti su enciklikos kai kuriomis mintimis ar reikalaujančių kiek kitokio kai kurių vietų interpretavimo.

Neatsilieka ir lietuviškoji visuomenė. Šios vasaros pabaigoje šio rašinio autoriui teko lankyti eilėje vietovių ir, susitinkant su savaisiais tautiečiais, bediskutuojant vienus ar kitus grynai lietuviškus klausimus, beveik kaip taisyklė, visada buvo kalbama ir tuo "gimimų kontrolės" reikalu. Kad ir nenorint daryti visą lietuviškąją visuomenę liečiančių išvadų, vis dėlto reikėtų pripažinti, kad, visumoje žvelgiant, bendroji girdėtoji nuomonė ne visai norėtų sutikti su enciklikos mintimis, liečiančiomis sutuoktinių tarpusavės meilės reiškimo būdus. Nebuvo, pavyzdžiui, kelių nuomonių dėl negimusios gyvybės žudymo — abortų: visi smerkia, piktinasi ir visiškai pritaria Bažnyčios mokymui, kuri draudžia bet kuriuos veiksmus, kurie galėtų prisidėti prie prasidėjusios gyvybės sunaikinimo. Bet jau visai kitos nuomonės, liečiančios gimimų kontrolę. Net ir encikliką išleidus (jei girdėti pasisakymai buvo nuoširdūs), atrodo, bus bandoma ją interpretuoti savo sąžinės balso įtakoje, tikint, kad vėliau ar anksčiau dabartinė Bažnyčios pozicija bus sušvelninta, atsižvelgiant į naujuosius atradimus medicinoje. Atrodo, daugelį gerokai nustebino tikrai netikėtas popiežiaus, Vatikano leidžiamų laikraščių ir kitų oficialių Romos pareigūnų nuolatinis ir pakartotinas enciklikos gynimas, lyg ir ne visai pasitikint ar esant tikriems... Juk nei viena enciklika iki šiol nesulaukė iš pačių leidėjų pusės tiek papildomų aiškinimų, lyg ir gynimosi. Nenuostabu, kad tai kaip tik išsaukia įvairių dvejojimų ar net ir savotiškų enciklikos vietų aiškinimų, kurie, rasi, nebūtinai turi atitekti pačią teksto esmę. Taigi, svyravimai, netikrumas ir toliau nesibaigia.

Kyla ir naujų priekaištų Katalikų Bažnyčiai. Pavyzdžiui, vienas toks, jau ne kartą girdėtas priekaištas liestų naujos gyvybės pradėjimo problemą. Girdi, šių dienų mokslo šviesoje jau yra aiškiai nustatyta, kad abu tėvai turi būti ir fiziniai, ir dvasiniai pasiruošę kūdikio atėjimui.

Naujos gyvybės pradėjimas yra itin atsakingas ir svarbus aktas, kuris jokių būdu neturėtų būti paliktas vien tik atsitiktinumui. Todėl Bažnyčiai ir priekaištauojama, kad ji nepakankamai plačiai ir ryškiai pabrėžia tą faktą, kad ne visi ir ne visada yra pajėgūs ir pakankamai subrendę kurti naują gyvybę. Pavyzdžiui, konkrečių pavyzdžių, atrodo, kiekvienas galėtų rasti savo netolimoje aplinkoje. Tikra nelaimė ir tautai, ir visuomenei, ir aplinkai, kai dvasia ir kūnu nesubrendę tėvai pašaukia pasaulin naują gyvybę, kurios auginti ir auklėti jie nėra nei pasiruošę, nei pajėgūs. Tas, žinoma, gali pasikeisti, bet, toli gražu, ne kiekvieno atveju. Vis vien bus atsitikimų, kada vienai ar kitai porai išvis būtų geriau neturėti prieauglio. Tokie atsitikimai, tegu ir nelabai gausūs, bet lieka negincijamu faktų.

Girdima ir pasisakant prieš, nuolat kartojamą Bažnyčios reikalavimą, priminimą, kad neleistinos jokios priemonės, jei jos einančios prieš gamtą. Tai, žinoma, svarbus argumentas. Bet, taip pat netoli tiesos būtų tvirtinimas, kad žmogaus protas jau ne kartą yra atlikęs darbų, kurie galėtų būti irgi laikomi ėjimu, kėsinimusi prieš gamtą. Juk pakreipiamos upių vagos, tūkstančiais metų tekėjusios viena ar kita linkme, statomos didžiulės užtvankos, kuriami dirbtiniai ežerai, vandens saugyklos, sprogdinami kalnai, tiesiami per juos keliai, kasami ilgiausi tuneliai, pasiekiami tolimiausios erdvės, žmogaus kojos iškėlimas mėnulyje jau labai arti realybės, taipgi kelionės, tyrinėjimai kitų kosmoso kūnų irgi jau beveik rytdienos reikalas. O, kur atomo suskaldymas, tos milžiniškos energijos atpalaidavimas, tūnojusios nepajudintos nuo pat pasaulio sutvėrimo? Jau pasiekta tam tikrų rezultatų, bandant kontroliuoti žemės klimata ir t. t. Tie visi dalykai, mažiau ar daugiau, irgi galimi būtų suprasti, kaip pasikėsinimai prieš gamtą, prieš kai kuriuos jos dėsnius. Bet, tai yra žmogaus proto ribose, proto, kurį jis gavo iš paties Kūrėjo.

Žinoma, pati tema būtų ir per plati, ir per gili, kad eilinio straipsnelio ribose būtų galima ją bent kiek konkrečiau panagrinėti. Visa tai gal tik galėtų sudaryti šią tokį pagrindą tolimesniems pokalbiams, nuomonių pasikeitimui. Šios dienos tiesa yra toji, kad Pauliaus VI enciklika daugeli nustebino. Reakcija atėjo toli gražu ne vien tik iš kitų krikščionišųjų grupių, bet ir iš daugelio katalikų. Tas tik rodo, kad jau yra praėję laikai, kad popiežius vienas Bažnyčios vardu kalbėtų: su juo turi būti ir pati Bažnyčia. Taigi, žodis yra tartas, bet. . .

Al. Gimantas

ŠEIMA

KAM TA MAMA JAI VIS ANT KELIO?

Ištraukos iš spaudai ruošiamo Alės Rūtos romano "Vieniši pasauliai"

Ak, tada buvo kitas laiko matavimas! Vaikystėje plūduriavo šiltoji motinos ir savųjų aplinkoj, tik bundanti, tik pramerkianti akį į pasaulį. Tada buvo ilgos ir mielos valandos, — nesibaigiantis žaidimas. Mokėsi, vėliau mokytoja pasidarė. Laikas išritino iš grynų malonumų rato. Pareigos lankstė ir vyniojo laiką. Darbai mezgė ir veržė, lyg ryšuli tamprios virvutės. Į gimtą miestelį atsikėlė Raivedžiai. Jų sūnus Vytautas parvažiavo iš Kauno atostogų uniformotas, baltomis pirštinėmis, — visas jaunuoles sužavėjo. Damulė, jauna mokytoja, įkrito į jo takus. Kariūnas atsilankydavo dažniau. Drauge būnant laikas tirpdavo lyg vaškas, atsisakydavo dienos ištydavo nepakenčiamomis miglomis. Tai buvo svajonių ir išsipildymo laukimas.

* * *

Ji išiklausė. Tikrai. Raktas brakštelėjo duryse. Palengvėjimo banga nuslinko jos kūnu.

Reiškia, niekas neatsitiko. Katastrofa, pagrobimas, nei kitokie baisūs dalykai. Duktė sugrįžo. Laimingai.

Ar niekas neatsitiko? — Damulės galva kilo iš po antklodės, ir įtemptos akys nusekė pro praviras duris prapilkuojantį mergaitės šešėlį.

— Ar niekas? Su kuo ji buvo išėjusi? Kur? Kas tie žmonės? Kokios mintys sunkiasi į mergaitės galvą, į jauną sielą? Ar visur skubančios kotelės neparsinešė miesto purvo? Miesto, kurio Damulė bijojo, kaip žvėries. Kas ją palydėjo, parvežė? Kas tai per žmogus?

* * *

Ar čia jos, Damulės, duktė miegojo, tokia pažįstama iš veido bruožų ir jau taip nutolusi vidumi? Tokia paslaptinga ir uždara? Raivedienės veidas trūkčiojo. Virpančia ranka pajudino ji mergaitę už peties:

— Griežele, kelkis ir skubėk! Jau laikas!

AKIRAČIAI

LIETUVIO KUNIGO LAIDOTUVĖS

Skaudi žinia žaibo greitumu aplėkė Detroito lietuvių koloniją ir visą Ameriką, kai liepos 9 automobilio katastrofoje mirė kun. Bronius Dagilis. Jis buvo visų Detroito lietuvių nuoširdžiai mylimas, nes jis buvo geros širdies tikras lietuvis kunigas...

Čia tik norėčiau iškelti, kokią skaudžią pamoką patyrė tiek a. a. kun. Br. Dagilis, tiek jo brolis Antanas, tiek daugelis Detroito ir visos Amerikos lietuvių laidotuvių šv. Mišių metu. Ar ne gyvenimo ironija, kad tokio lietuviško kunigo laidotuvių šv. Mišios buvo atnašaujamos angliškai? Taip. Lietuviškoj lietuvių pini-gais statytoje parapijoje lietuvių vyskupui, lietuvių klebonams ir kitiems kunigams atnašaujant šv. Mišias už mirusį lietuvių kunigą, dalyvaujant virš 300 lietuvių, šv. Mišios atnašaujamos angliškai. Jiems buvo lietuviškai perskai-tyta tik evangelija ir pasakytas pamokslas bei sugiedota pora giesmių.

Ši karti gyvenimo ironija turėtų mus su-

krėsti ir pažadinti ateičiai. Juk Vatikano II suvažiavimas leido mums ir kitoms tautoms šv. Mišias atnašauti savo tautine kalba...

Nebandysiu čia aiškinti, kodėl taip atsitiko ir nelinksniuosiu jokių pavardžių, nes nenoriu pažeisti nei kieno autoriteto, nei užsitraukti rūstybę...

Gal a. a. kun. Bronius Dagilis tam ir mirė, kad įžiebtų mūsų širdyse vieningumo ir susipratimo dvasią ir suteiktų mums daug energijos, ginant savo šventas teises lietuviškose parapijose, nes Dievo keliai mums, mirtingiesiems, nėra žinomi. Niekas kitas už šias mūsų teises nekovo. Ko nepadarys dabartinė lietuviškoji karta, to gal visai neturės galimybių padaryti sekančios kartos. O jei išnyks lietuvių ir lietuvių kalba lietuviškose parapijose, išnyks ji ir visame šiame krašte. Tad, mieli lietuviai, darykime, ką galime šiandien.

Vytautas Kutkus, Detroit

— No! I don't want to... — Ši sumurmėjo, nustumdama motinos ranką.

— Šok iš lovos! O tai nesuspėsi į pamoką.

— Aš girdėjau! Boy! Atsikelsiu, nesirūpink.

— Atžėrė piktai. Pravėrė akis, nusižiovavo. Už durų šlepsėjo žingsniai. Damulė aptilo.

* * *

— Pradėsi dabar skūstis! Vis prieš, a? Vis su priekaištais! Tiek metų globojau, sunkiai dirbau, kad jums būtų lengviau. Nieko jūs nesuprantat. Neverta dėl jūsų tiek aukotis. Tik-tai, kad sūnaus dukterys...

— Tai nesiaukokit! Nedirbkit! Užteks, kiek aš savo mergaitėms uždirbsiu. Turtų aš nenoriu...

— Išmanai tu! Ir eisit į gatvę! Mergos ims parsidavinėti...

— Uošvi, prašau! Nutilkit! Tokie baisūs žodžiai...

— Jau prie to einat! Sakysi, ne? O kur Griežė naktimis valkiojasi? O kam Verutė prieš berniokus šaiposi? Kaip motina... Vyrų akims pritraukti jūs tinkat! Tik prie darbų, tik prie biznio neišmanot...

— Tikrai! Uošvi, kaip tamsta gali taip ne-teisingai... Koks tamsta žiaurus...

* * *

— Juk turi kam gyventi! Tavo dukterys... Jų likimas uždengia tavo tamsų likimą. Taip visada sakydavai. Rūpestis jų ateitim ir žvilgsnis į jų džiaugsmus padeda tau užmiršti savo nedalia.

— Dėl jų labiausiai ir bijau! — Damulė pasakė beveik pašnibždomis ir pravirko.

— Na, dabar! Tuoju ir ašaros. Savęs gailiesi?

— Taip dukterims nepadėsi...

— Savęs gailiuosi? — Damulė išplėtė akis. Paskui ji atsirėmė sienos ir užsimerkė.

Savęs gailiesi. Mažas maisto davinyš stovyklose; geresni kašniai — vaikams. Šalta miegoti; šiltesni užklotai — mergaitėms...

* * *

— Senovinės narsos dabar nebėra, — sakė su liūdesiu Damulė. — Daugumoje žmonės virsta bailiais ir egoistais. Vieni ritasi amžinoje ašarų pakalnėje (čia ji pagalvojo apie save), kiti vejasi aukso demoną...

— Tavo Vytautas buvo tikras didvyris! — Pakėlė galvą Jurgūnas.

— O, taip! Tai — Lietuvoj. Partizanai. Bet aš sakau apie tuos, kurie čia tik narsiai kovoja dėl skanesnio kašnio, dėl erdvios rezidencijos, dėl "junitų" skaičiaus...

— Visais laikais yra didelių žmonių, drąsių ir pasiaukojančių.

— Ne, profesoriau, niekas kirviais nebesi-

kauna, kaip Pilėnuose. — Jovita šyptelėjo, kreipdama į žaisminį pokalbį. — Ir žudosi tik bepročiai.

Griežės žingsniai retėjo. Tak tak, tak tak. Bateliai kaukšėjo vienodai ir jaukiai. Minutė po minutės lašėjo į nebūtį.

"O gal dar pabandyti? — Mąstė Griežė. — Namie sužinos, triukšmą pakels..."

Aną savaitę buvo tas svarbusis "testas". Nepavyko. Ji išsiteisino, kad baisiai skaudėjo galvą. Kitą praleido, pristatė raštelį. "Testas" buvo pakartotas tiems, kurie dėl svarbios priežasties neatliko; Griežė pasivėlino, atsakė tik į dailį klausimą, per mažai taškų gavo. Šiandien dar viena, jau paskutinė, proga pasitaisyti. Profesorius jai sakė:

— Esate gabi, galėtumėt visada laikytis su B, jei ne su A pažymiais.

Griežė tai žino pati.

— "So what! Asmenybė — ne pažymiuose!"

Tak tak, tak tak. Į žingsnių taktą, ji garsiai pasakė:

— I hate professors, all of them!

Pakėlė galvą. Ji buvo priėjusi skersgatvį, už kurio dunksojo universiteto rūmai. Tuos rūmus juokais ji vadino kalėjimu. Giliai kažkas kalbėjo:

— "Eik ir padaryk. Atlik. Gal praeisi, bus užskaityta, mama džiaugsis..."

Bet skersgatvy pasikeitė šviesos. Prieš ją buvo raudona. Ji sustojo. Ir taip apsunko Griežės kojos, rodės, nė iš vietos. Raudona šviesa dabar jai paryškino kitas gilumoje besislepiančias mintis:

"Prievarta! Ar tai nėra asmenybės laužymas? Kodėl aš turiu daryti tai, ko nenoriu? Šalin profesoriai! Scholastika neduoda pažinimo. Pažiūrėk, aplink tave gyvenimas verda. O kas universitete? Nuobodžios knygos, nuobodūs žmonės. Tik minios žmogus nuolankiai klauso ir vykdo. Miniažmogis nevertas gyvenimo. A, kaip greit keliasi dangumi saulė!"

Griežė apsisuko, nors prieš ją buvo jau žalios šviesos. Ji dabar sparčiai žengė į kavinę, nieko nebegalvodama, tik trokšdama gyventi, susitikti žmones, kurie tą gyvenimą atviromis akimis ir širdimis priima.

* * *

Griežė nenorėjo dabar susitikti motinos, pažiūrėti jai į akis. Ji visada išblyškusi, pavargusi. Kam ta mama jai vis ant kelio? Ji puikiai praleido dieną, buvo patenkinta; bet vis reikia grįžti namo. Ji piktai galvojo:

"Kada galėsiu būti laisva? Be namų baimės ir jų malonės?"

JAUNYSTĖ

PAČIAM APSISPREŠTI TIKĖTI

Kai daugiau neigiamų idėjų,
ieškančiam proga tikėti stipriau

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Šią vasarą turėjau puikią proga studentų ateitininkų stovykloje Lake Ariel, Penssylvanijoje, artimiau pabendrauti su lietuvių jauniu, studijuojančiu JAV ir Kanados universitetuose. Norėdamas juos geriau pažinti, užmezgiau su jais artimesni pokalbį apie aktualius religijos klausimus: tikėjimą, permainas Bažnyčioje, šių laikų sąlygas tikėti... Į visą eilę mano klausimų raštu atsakė šešiolika studentų (berniukų ir mergaičių buvo maždaug po tiek pat).

Ar gerai, kad Katalikų Bažnyčioje vyksta reforma?

Visi vienbalsiai atsakė, kad gerai. Kai kurie išreiškė savo entuziazmą šauktukais, pakartojimu „gerai, gerai“, arba pridėdami „labai“.

Kas gera toje reformoje?

Daugiausia kartų buvo išvardintas didesnis krikščionių sąmoningumas (5), liturginiai pakeitimai (5) ir pasninko panaikinimas (3). Pavyzdžiui: „gilesnis įsijautimas“; „padaro, kad tikintys žmonės galėtų lengviau suprasti tikrą religinę reikšmę“; „artimesnis bendravimas per mišias — giesmes, atsakymai...“

Po vieną kartą buvo suminėta: Bažnyčios priartėjimas „prie mūsų generacijos“, pasauliečių svarbesnė vieta Bažnyčioje, jos sumodernėjimas, jos atsisakymas „dogmų ir mitų“, seselių vienuolių drabužių pakeitimas.

Vienas studentas tiksliai visas geroves apibūdino šiais žodžiais: „priartėjimas prie Dievo ir Bažnyčios humanizacija“.

Ar yra kas blogo?

Tik vienas parašė, kad nieko blogo nėra, o du nieko neatsakė. Penki suminėjo, kad refor-

mos vyksta neesminiuose dalykuose („keičiamos apeigos ir išorė, lyg tai būtų svarbiausias Bažnyčioje dalykas: tikybės esmė yra paslėpta“); nepilnai (per daug laikomasi senų tradicijų, pvz. Pauliaus VI draudimas gimimus dirbtinai kontroliuoti); vienam — per lėtai, kitam — per greitai.

Suminimos po kartą ir kitos su reforma teisingai ar neteisingai surišamos blogybės: apatija, palaidumas, „vyresnių katalikų ir kunigų atkritimas“; senesniems žmonėms sunku prie reformų priprasti, kai ką jos „atbaido“ ar net sumaišo: imama galvoti, jog Bažnyčia yra klaidinga, nes „kas buvo pirma bloga, dabar — ne; ir atvirkščiai. Kartais atrodo, kad Bažnyčia nežino, į kokią pusę eina“. Panašiai prasitaria ir kitas: „Reformose didelis blogis yra didelis, gilus nesutarimas tarp Bažnyčios teologų, kunigų ir kt., t. y. tarp liberalų ir konservatyviųjų. Lieka tik miglotas Bažnyčios vaizdas žmoniems“.

Vienas toks migloto susimaišymo pavyzdys prasiveržė čia pat: į šį klausimą, ar yra kas blogo reformose, atsakė: „Taip, mėsos galime valgyti penktadieniais“.

Ar, palyginant su praėjusiais, šiais laikais tikėti yra sunkiau, lengviau, ar sunkumas maždaug toks pat?

Dvylika atsakė, kad šiais laikais yra sunkiau tikėti; du, kad lengviau; kiti du, kad sunkumas toks pat.

Vienas, nė neprašomas, nurodė priežastį, kodėl, jo nuomone, šiais laikais sunkiau tikėti, būtent, „kad pasaulio liberalumas daugiau pavilioja. Bažnyčios „griežtumas arba galia“, kaip senovėje buvo, dabar kitų nepripažįstamas“.

Iš tų dviejų, nurodžiusių sunkumą esant "toki patį", vienas pasakė: "Žmonės lieka tokie patys; visuomet reikėjo, visuomet reikės Dievo, religijos ir t. t."; jis mato, kad gal šiais laikais yra ir sunkiau tikėti, "nes Bažnyčia truputį miglota" (dėl liberalių ir konservatyviųjų nesutarimų); pastebi, kad yra gal ir lengviau, "nes yra asmeninis Dievas".

Kokie šiais laikais sunkumai tikėti?

Vienas pastebėjo, kad sunkumų nėra. Visi kiti jų rado visą eilę. Keturi suminėjo bedieviškumo dvasią ("bedieviškas pasaulis", "nemada tikėti", "netikėjimas igavo populiarumą, pasidarė lyg mada"), trys sumini idėjų (dažnai neigiamų, pvz. "Dievas miręs") gausumą, įvairumą; tarp jų sunku surasti tiesą. Du sumini pasaulio materializmą; kiti du — netikrumą pačioje Bažnyčioje (dėl pasitikėjimų ir pasidalinimo); po vieną kartą — permainas pasauly, entuziazmo ir gerų pavyzdžių trūkumą, "naivų kunigų elgesį ir jų neklaidingumą", jaunimo revoliuciją, sunkumą sutikti su (Bažnyčios) moralės mokslu.

Kokie šiais laikais palengvinimai tikėti?

Vienas atsakė, jog nėra jokių palengvinimų, o du pasisakė nežiną. Kiti atrado bent po vieną kitą palengvinimą: dabartinis Bažnyčios atsinaujinimas veda į sąmoningumą, o pasitaiką sunkumai, kaip pvz. skirtingos ar net neigiamos idėjos, priverčia asmenį patį aktyviai ieškoti, ir iš asmeninių pastangų kyla stipresnis tikėjimas. Pora išvelgia palengvinimą — išoriniuose Bažnyčios įstatymų palengvinimuose, o trys — pačios Bažnyčios atviresnėj laikysenoj ("atviresnė aplinka, kunigai ir vienuoliai lengviau prieinami, pasikalbėjimai). Pagaliau vienas mato lengvatą tikėti, popiežiui skelbiant nutarimus, o kitas — krikščionių bažnyčioms imant vis labiau suartėti.

Ar tu Dievo buvimu visai netiki, ar tiki — tvirtai ar silpnai, ar nežinai (t. y. esi agnostikas)?

Iš šešiolikos tik vienas teatsakė "nežinau". Visi kiti pasisakė tikį. Iš jų trys — tvirtai; o du — kai kada turį abejonių.

Pastebėtina ir tai, kad pasisakęs "nežinau", atsakydamas į sekantį klausimą, nurodo išminties, gėrio ir grožio pėdsakus, kaip savo tikėjimo Dievu pagrindą.

Koks tavo tikėjimo Dievu pagrindas (jū gali būti daugiau negu vienas)?

Studentai išvardijo sekančius dalykus savo tikėjimo pagrindu: rėmimasis kitų (Bažnyčios, tėvų ir kt.) pasakymu — 10, gėrio ir grožio pėdsakai pasauly — 9, išminties pėdsakai — 7, Kristaus asmuo — 5, kitų kilnių žmonių gyvenimas — 4, Tomo Akviniečio įrodymai — 3 (iš jų vienas pasakė remiašis tik pirmuoju dėsniu).

Be šių buvo išvardinta visa eilė kitų, kaip pragaro baimė, noras tikėti, Dievo apvaizda, laimės siekimas, jautimas, jog reikia kuo nors gyvenime remtis, kad reikia kažko daugiau — ko šis gyvenimas negali duoti. "Pasaulio nesąmonės, mano nuomone, šaukia, kad turi būti kur nors sąmonė"; "jeigu nėra Dievo ir gėrio pasaulyje, tai gyvenimas yra visai beviltiškas, beprasmiškas".

Ką, Tavo nuomone, Kristus geriausio padarė?

Keturi nesugalvojo ką atsakyti. Pas kitus vyravo dvi mintys: Kristus mirė dėl visos žmonijos ir išganė mus (3) ir jo gyvenimas buvo kilniausias, pavyzdingiausias, pilnas meilės (3).

Kai kurios nuomonės buvo įprastinės: jis įsteigė Bažnyčią, prisikėlė iš numirusių, pristatė artimo meilės teoriją. Kitų nuomonės buvo spalvingesnės: "sudarė sąlygas gyventi ir auginti šeimas" ir net "he let us think for ourselves" (t. y. dėl mūsų pačių jis leido mums patiems galvoti).

Ko aš noriu iš religijos?

Atsakymai buvo labai įvairūs. Juos galima sugrupuoti pagal norus: ar sau, ar žmonijai. Sau norima laimės, stiprybės, prasmingo gyvenimo, charakterio sutvirtinimo, ramybės su savim ir su Dievu; Dievą pažinti ir prie jo priartėti; parodyti, kaip geriausiai gyventi šiame pasaulyje; užtikrinimo, kad yra kas po mirties. Visos žmonijos atžvilgiu, iš religijos norima tikslo ir prasmės.

* * *

Iš šių atsakymų toli siekiančių išvadų daryti negalima: atsakiusiųjų studentų būrelis — nedidelis ir, kai kuriais atžvilgiais, rinktinis. Jie vis dėlto vaizdžiai liudija lietuvių išeivių tarpe esant sąmoningai tikinčių ir Bažnyčios atsinaujinimu besidžiaugiančių studentų, nors šiais laikais, jų pačių tvirtinimu, ir ne mada tikėti.

Šio "L. L." nr. 383 psl. yra įdomus jauno Amerikos lietuvių laiškas. Paskaitykite "L. L." redakcijai, ką apie tai galvojate.

— Red.

ANAPUS

TASS-AS INFORMUOJA LIETUVĄ APIE ČEKOSLOVAKIJĄ

Kaip okupantas, užimdamas kitą kraštą, informuoja anksčiau užimtuosius.
Dėsniai patvirtinami spaudos ištraukomis iš sovietų okupuotos Lietuvos.

1. Skelbia, kad visiškai ne okupuoja, bet "išlaisvina" ir suteikia pagalbą, gresiant pavojui iš kitų.

"TASS-as įgaliotas pareikšti, kad Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos partiniai ir valstybiniai veikėjai kreipėsi į Tarybų Sąjungą ir kitas sąjungines valstybes ir paprašė suteikti broliškai Čekoslovakijos liaudžiai neatidėliotiną pagalbą, taip pat ir pagalbą ginkluotosiomis pajėgomis. Ši kreipimasi padiktavo grėsmė, kurią kontrrevoliucinės jėgos, susimokiusios su socializmui priešiškomis užsienio jėgomis, sukėlė socialistinei santvarkai Čekoslovakijoje ir konstitucijos nustatytam valstybingumui.

Tarybų Sąjungos vyriausybė ir sąjunginių šalių... vyriausybės... nusprendė patenkinti minėtą prašymą... Tarybų Sąjungos kariniai daliniai kartu su minėtų sąjunginių šalių kariniais daliniais rugpiūčio 21 d. įžengė į Čekoslovakijos teritoriją. Jie bus tuojau pat išvesti iš Čekoslovakijos..., kai tik... kilusi grėsmė bus pašalinta ir teisėta valdžia ras, jog nėra reikalo, kad šie kariniai daliniai toliau ten būtų" ("Tiesa", 1968 m. rugpiūčio 22).

2. Kai okupacinė kariuomenė jau krašte, tada, jei negalima krašto vadų pašalinti dėl jų populiarumo, tai jie ištempiami "atviroms ir draugiškoms deryboms" "apsvarstyti savitarpiskai dominančių klausimų".

"Rugpiūčio 23 d. į Maskvą apsvarstyti savitarpiskai dominančių klausimų draugiško oficialaus vizito atvyko Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos prezidentas Liudvikas Svoboda...

Rugpiūčio 23 d. Maskvoje prasidėjo derybos tarp Čekoslovakijos delegacijos... ir TAKP bei Tarybinės vyriausybės vadovų.

Derybos vyksta atvirai ir draugiškai" ("Tiesa", rugpiūčio 24).

3. Atsišaukimu kreipiamasi į krašto pilie-

čius, kad jie sužinotų, jog "kariuomenė atėjo pas juos, kad niekas negalėtų atimti iš jūsų (jau atimtos?) laisvės". Bet tas atsišaukimas labiau taikomas anksčiau okupuotiems, kad ir jie to paties nepamirštų.

"Mūsų broliai čekai ir slovakai!

Atsakydamos į socializmo reikalui ištikimų vadovaujančių Čekoslovakijos partinių ir valstybinių veikėjų prašymą suteikti pagalbą, mes davėme nurodymą savo ginkluotosioms pajėgoms suteikti darbininkų klasei, visai Čekoslovakijos liaudžiai reikalingą paramą, ginant jos socialistinius iškovojimus, kuriems kelia grėsmę vis atkaklesnis vidaus ir tarptautinės reakcijos kėsینimasis...

Broliškujų sąjungininkų šalių kariuomenė atėjo pas jus, kad niekas negalėtų atimti iš jūsų laisvės..."

(Bulgarijos, Lenkijos, TSRS, Vengrijos ir Vokietijos Demokratinės Respublikos vyriausybių kreipimasis, atspausdintas "Tiesoj" rugpiūčio 24).

4. Okupuoto krašto gyventojams vis dar neįsitikinant, kad jie "išlaisvinti", okupantai vis labiau save įtikinėja, kad tikrai reikėjo juos išlaisvinti.

"Iš Čekoslovakijos gaunamomis žiniomis, rugpiūčio 24 d. padėtis šalyje iš esmės nesikeitė. Tačiau, kaip jau buvo pranešta anksčiau, reakcinės jėgos nesiliauja mėginusios aštrinti politinę atmosferą, provokuoja incidentus, varo įnirtingą šmeižikišką propagandą prieš patriotines šalies jėgas ir socialistines valstybes.

... Kontrarevoliuciniai galvažudžiai mėgina kurstyti gyventojus prieš sąjungininkų armijų karius ir baugina dorus Čekoslovakijos gyventojus...

Šiomis aplinkybėmis ČSR darbo žmonės vis labiau aiškėja, kodėl buvo reikalingi veiksmai, kurių ėmėsi broliškos šalys" ("Tiesa", rugpiūčio 25).

(Tęsinys sekančiame psl.)

KNYGOS

MŪSŲ KASDIENYBĖS ŠAMOKSLAS

Skaitytojo žvilgsnis į premijuotą Vytauto Volerto romaną

Su pirmaisiais savo romanais Vyt. Volertas įnešė mūsų išeivijos literatūron labai neįprasto, bet jau seniai reikalingo vėjo, būtent, didmiesčio buities. Nebe žaliuose laukuose, bet asfalto raizgynėse ir dangoraižių šešėly pynėsi tų knygų fabulos, o su problemomis grūmėsi veikėjai, kurių dauguma buvo net ne lietuviai. Nenuostabu, kad ir trečioji „Draugo“ premijuota Volerto knyga „Šamokslas“ yra didmiesčio kasdienybės detalė: pikta, apgaulinga, skaudė ir žiauri neatlaidžioje kovoje už būvį.

Tam, kuris įpratęs literatūrinės tikrovės ieškoti tik žmogaus - lietuvio bei jo lietuviškosios aplinkos arba gamtos santykiuose, „Šamokslas“ atrodo labai svetimas. Tačiau gyvenimas bėga pirmyn, ir jo autoriui padiktuota dabartinės realybės atkarpa rodosi daug tikresnė už nebegrąžinamos praeities pašvaistes. Šiuo atžvilgiu Vyt. Volerto „Šamokslas“ maloni dovana mūsų knygų lentynai, kurioje dar vis per mažai veikalų, žvelgiančių į dabarties žmogų dabarties aplinkoje.

„Šamokslo“ fabula — detalizuota fabriko vadovybės buitis: pirkimai, pardavimai, konkurencinė įtampa, finansavimo rūpesčiai, tvirtai įpinti į trijų pagrindinių veikėjų gyvenimus. O tie atskiri, atskirų ir labai skirtingų žmonių gyvenimai vėl tarpiai rišasi. Visus tris jungia ne tik ta pati darbovietė, bet ir didelė pinigų meilė. Nors jų gyvenimo filosofija skiriasi (senasis fabrikantas Bill — „jei žmonės vargsta, reikia padėti, nes ir man padėjo...“; lietuvis „dypukas“ Joe — „giliai tarp žmonių slėptis, tylėti — šių dienų išlikimo laidas“; George — „...visas pasaulis kovojo prieš jį... jį aukštąbėms prigimtine teise atsinešusiam!“), tačiau visagalei mamonai jie lankstosi vienodai. Pinigas, kiekvieno savaip suprastas, vis dėlto yra jų gyvenimo tikslas. Jie visi trys nuolat siekia to skambančio pelno, nesuprasdami ir nematydami, kad „ne vien tik duona žmogus gyvas“. Kaip tik dėl to jų gyvenimas savotiškai tragiškas, jų laimėjimai — laikini.

5. Kariuomenė padeda krašto gyventojams išsivaduoti ne tik nuo grėsmės, bet ir "nuo išankstinės neteisingos nuomonės".

„Čekoslovakija gyvena savą darbo gyvenimą. Darbininkai ir valstiečiai vis aktyviau imasi vykdyti praktinius socializmo statybos uždavinius. Čia juos nuolat remia sąjunginės socialistinės šalys ir jų kariuomenė, laikinai esanti ČSR teritorijoje.

Gaunama vis daugiau žinių, rodančių, kaip sąjunginių armijų kariai draugiškai bendrauja su gyventojais, kaip jie padeda dirbti Čekoslovakijos darbininkams ir valstiečiams. Kasdien ČSR gyventojai, palaipsniui išsivaduodami nuo išankstinės neteisingos nuomonės, kurią kurstė priešiška propaganda, vis labiau supranta kilnius sąjunginių armijų tikslus ir aukštus moralines bei politines jų kareivių ir karininkų sąvybes“ (TASS-ELTA, „Tiesa“, rugsėjo 7).

* * *

„Didelė garbė tarnauti Tarybų Sąjungos Ginkluotosiose Pajėgose. Nė viena kita pasaulio armija nėra nuėjusi tokio šlovingo, didvyriško kelio, kaip mūsų Tarybinė Armija...

Praėjusios savaitės parodė, kaip laiku sąjunginės šalys nutarė suteikti pagalbą ir koks šis nutarimas buvo reikalingas. Priešiškos, kontrrevoliucinės jėgos Čekoslovakijoje, remiamos imperialistinės reakcijos, pradėjo pašėlusią ataką prieš Komunistų partiją ir jos vadovaujamą vaidmenį visuomenėje,... prieš Čekoslovakijos liaudies draugystę su Tarybų Sąjungos ir kitų socialistinių šalių tautomis“ („Tiesoj“ rugsėjo 17 perspausdintas „Pravdos“ vedamasis).

Išvada: Raudonoji Armija tikrai "nusipelno" to liaupsinimo, nes ne kas kitas, o tik ji "palaike" ir "tebepalaiko" Čekoslovakijos "draugystę" su Tarybų Sąjunga ir kitomis socialistinių šalių tautomis.

Visa tai ypač ryšku, sekant „Šamoksle“ George Hennessy žingsnius. Tai didybės manijos kančias žmogus, liguistai noris prasi-veržti į „pirmąsias eiles“, į turtą ir prestižą ne kietu darbu, bet apgavystėmis. Jo meilė mamai ryškiai viršija Bill ir Joe siekimus. George trokšta turto aistringai, nirtulingai, net skausmingai. O šis vis atstumia jį lyg neištikima meilužė, atitekdamas kitiems. Kitiems, George įsitikinimu, nevertiems tos laimės apgavikams, norintiems jį, prabangaus gyvenimo vertą George pražudyti, nužeminti, išjuokti. „Šamokslas velkė! Jin buvo įsijungusi žmona, kaimynai, pažįstami. Visa aplinka. Net miręs Bill, seifo kombinaciją paslėpdamas, neužmiršo akmens kely paritinti...“ (70 psl.).

George yra ryškiausias „Šamokslo“ veikėjas. Jis užtektinai niekšingas, kad būtų įdomus, ir užtektinai žmogiškas, kad būtų įtikimas. George aistra atkakli, brutali, pilnai jį pavergusi. Todėl ir pats George tragiškas, pasigailėtinas. Jis vienas iš tų žmonių, kurie už savo nepasisekimus kaltina visą pasaulį, tik ne patys save. Jie niekuo nepatenkinti, o jų niršulys artimui pažū virsta į neapykantą. George Hennessy neapykanta darbdaviui Bill, bendradarbiui Joe, net savo žmonai ir pažįstamiems „Šamokslo“ puslapiuose auga, plečiasi tartum koks vėžys, vis giliau įsiėsdama į George dvasią ir jį patį pražudydama.

„Šamokslo“ kompozicija skaitytoją veda prie intrigos palaipsniui: autorius gausiai vartoja amerikiečių literatūroje pamėgtą „flash-back“ — žvilgsnį atgal. Tačiau tie žvilgsniai praeitin dažnai neišplaukia iš veikėjo dabarties, todėl atrodo lyg specialiai įterptos žinutės skaitytojo aiškumui. Kaip amerikiečiai sako, per daug „back“ ir per mažai „flash“ daro kroniką iš „flash-back“.

Nežiūrint to, „Šamokslas“ yra dinamiška knyga. Veiksmai čia netrūksta. Su George atvykimu į Bill fabrikėlį, intriga mezgasi sklandžiai. Liguista George aistra „prasimušti“ ir stoisė Joe nepasidavimas apgavystei susiremia įtemptam konflikte. Kaupiasi nirtulingai išgyventos George nesėkmės, savim nepasitikimo Joe pasisekimai, kol greitu tempu rieda įvykiai atneša tragišką atomazgą.

Visų romano įvykių netiesioginė priežastis — senasis fabrikantas Bill. Jis ir miręs laiko pagrindinius romano veikėjus savo įtakoj tarytum užburtam rate. Vienam jų ta įtaka — kelrodis, kitam — liepto galas, tačiau aišku, kad ir Joe, ir George likimas priklauso nuo senojo Bill.

„Šamokslo“ žmonės — pilkosios didmiesčio kasdienybės pilki eiliniai, bet giliai savyje slepia daug tragikos. Patiems gerai nesuprantant, juos triuškinančiai veikia rutinos monotonija, gimdanti apmaudą, pagiežą, pavydą. Jų gyvenimas, apribotas namais ir darbovieta, be prošvaisčių, kuriu ieškot nesugeba kasdienybės užtrenkta dvasia; jų senatvė — vieniša ir apleista, žmogaus, daiktu tapusio, vegetavimas.

Šios karčiosios viskam abejingo miesto-milžino detalės Vyt. Volerto romane autentiškos ir skaudžios. Autorius „Šamokslo“ veikėjų gyvenimo skaitytojui nepristato, nevaizduoja ir nepiešia: jis skaitytoją ten stumte įstumia ir laiko parbloškęs, leisdamas veikėjų aistras siausti. Toks betarpiškas skaitytojo užanga-vimas būtų romano stiprybė, jeigu jame nesi-jautų per didelio autoriaus noro tą skaitytoją pritrenkt savo žvilgsniu į aprašomąjį įvykį ar asmenį.

„Šamokslo“ stilius, mažų mažiausiai, irgi parbloškiantis. Jis sodrus kaip tropinis lietus ir tirštas lyg šiupinys, o kapoti sakiniai, paskubom sumestos mintys dažnai primena laikraštinę kroniką. Autoriaus žodžingumas sukelia dirbtinumo išpūdį, o jo nirtulingi, permarginti, pertempti išsireiškimai miestiečių lūpose skamba nenatūraliai. Tokie sakiniai, kaip „rūpesčiu nukvaksėjusi žmona“, „George staugia nuskurdusiu šunim“, „tarsi šiaudų kūlys šnirpštė moteris“, „galvoje lyg kirmėlės vaikščioja“, „smegenis niežti“ geriau tiktų Žemaitės Kurmeliui ar Katiliškio medkirciams postringauti, negu didmiesčio vaikui George, kuris tikrai nematė šiaudų kūlio ir negirdėjo kaukiančio šuns.

Peržvelgus tai, kas „Šamoksle“ skaitytojui kaip ledu pračiuožia, ir tai, kas gruodu perbraška, šis romanas savo ryškia veikėjų charakteristika, įtemptu veiksmu bei autentiška didmiesčio aplinka yra įdomus ir artimas. Tas šamokslas, kurį liguistai išgyvena George Hennessy, argi ne kasdienybės šamokslas prieš mus visus? Ar ne jis baudžiasi mus rutinoje paskandinti, pripratina pinigą garbinti kaip stabą, pakierpa polėkius, surambina dvasią? Šitą šamokslą sunku iššifruoti laiku: daugelį jis užklumpa mirtinai, kaip George. Kai kurie iš jo pinklių vos vos išsprunka, kaip Joe. Gyvenant tų veikėjų laike ir aplinkybėse, „Šamokslas“, nors ir ne literatūrinė plonybė, bet literatūrini tikrove kalbanti knyga.

Nijolė Jankutė

Vytautas Volertas. ŠAMOKSLAS, premijuotas romanas. Aplanką piešė P. Jurkus, spausdino „Draugo“ spaustuvė, 1968 m. Kaina 3.50 dol.

ŠYPSANTIS

VIETOJ PAMIDORŲ — “SATELITAI”

Žilų akmenų amžiaus senovės priešai buvo apmėtomi akmenimis; jau labiau išprūsėjusioj praeity — pamidorais. Dar vėliau, bent lietuvių išeivių visuomenėj — “kolaboranto” pavadinimais, o vėliausiai — “raudonaisiais satelitais”. Visai neseniai buvo sudarytas ir paštu išsiuntinėtą specialų eiluojuotą sąrašą, kuriame įtikinėjama, jog lietuvių išeivių visuomenėje nieko nebeliko — tik raudonieji “satelitai”, iš-

skyrus tik tuos, kurie turi specialią misiją “satelitus” iššifruoti ir išvanoti. Apačioj spausdiname pavyzdžius iš to iššifruotųjų sąrašo. Norėdami prisidėti prie iššifruojamųjų medžioklės, pateikiame vieną charakteringą medžioklės epizodą, kažkaip čia atsitiktinai prisimindami kitą, aprašytą šio “L. L.” nr. 355 psl. “Kas atsivertė?”

IŠ “SATELITŲ” SĄRAŠO

Kad tėveliai-jėzuitai
Ir kiti vienuolių stonai
Retkarčiais jau padūmoja:
“Neblogai ir Marksas loja.”

Ypač kai jau nuskambėjo.
Kad Lietuvon nustryksėjo
Vienas dvasiškas tėvelis,
Medų mėgstantis bernelis.

Tad supliuško mūs veikėjai.
Bendruomenių įkūrėjai,
Ir tuojau kapituliavo.
Užuot kovęsi lig galo.

NIEKŠYBĖS PASLAPTIS

— Jis “raudonas”.
— Kodėl?
— Todėl, kad jis pasakė: “Mylėkime Lietuvą!”
— Na, tai kas čia blogo? Juk reikia mylėti Lietuvą.
— Aha, matau, kad nieko nenusimanai... arba nuduodi. Nagi, pažiūrėk, kaip jis pasakė?
— O kaip?
— Nagi, jis padėjo kirti ne ant “mylėkime”, bet ant “Lietuvos”.

— Kaip tai?... Juk ir tas gerai. Juk reikia dėti kirti ant “Lietuvos”.
— Aha, čia ir slypi visa niekšybės paslaptis.
— Na, ką gi mes kita mylėti turime?
— Ogi ar tu dar nesuvoki?... Kokia yra dabar Lietuva?... “Raudona”... Tas, kas sako mylėti tai, kas “raudona”, yra pats “raudonas”.
— Bet palauk...
— Nėr ko laukti — aš visus demaskuoju! Aš dabar matau, kad ir tu “raudonas”, nes ir tu tvirtinai, kad reikia dėti kirti ant “Lietuvos”. Aha, nepasislėpsi, brolyti...

FILMAI

“THE FIFTH HORSEMAN IS FEAR”

“The Fifth Horseman Is Fear” yra pirmasis JAV rodomas Čekoslovakijos gamybos filmas, surežisuotas 41 m. amžiaus Zbynek Brynych. Tai darbas tikro meistro: šis filmas yra taip realiai pastatytas, kad stebėdamas jį tiesiog gyveni filmo herojaus gyvenimu.

Atrodo, kad šio filmo demonstravimas šiuo laiku, kai viso laisvojo pasaulio akys nukreiptos į herojiškąją Čekoslovakiją, josios drąsias pastangas nepriklausomybės siekti ir kankinės mirties po rusiškuoju tanku, dar sustiprina sentimentus šiai laisvę mylinčiai tautai.

Veiksmas vyksta nacių okupuotoje Prahoje II pasaulinio karo metu, bet pati tema yra lygiai tokia pat reikšminga šiandien — 1968 m. ar bet kuriuo kitu laiku, kada tik tauta yra po kitos valstybės policijos padu.

Šis filmas iškelia sąžinės, neryžtingumo, abejingumo, bailumo ir heroizmo problemas.

Filmo herojus yra malonus, pusamžis gydytojas (puikiai vaidinamas Miroslavo Machaceko), žydas, kuriam naciai uždraudė praktikuoti mediciną. Jis dirba dideliame sandėlyje tarnautoju, surašydamas žydų konfiskuotą turtą. Pradžioje, lyg sapne, nė žiūrovas nesusigauja kur besas, kai tas žydelis eina per kambarius, pilnus laikrodžių, smuikų ir porcelano puodukų. Pas šį gydytoją atnešamas sužeistas partizanas. Jis aptvarsto sužeistąjį, slepia jį ir eina per Prahą, ieškodamas morfijaus, kad sumažintų nelaimingojo kančias. Ši kelionė per miestą yra lyg bridimas per padugnes: viešuosius namus, beprotnamį ir naktinį klubą.

Gavęs morfijaus, gydytojas grįžta namo ir lieka išduotas vieno įbauginto kaimyno. Tačiau, prieš pats nusizudydamas, atėjusiai policijai jis spėja išdidžiai pasakyti, kad žmogus yra toks, kaip jis galvoja: “Jūs negalite čia nieko pakeisti!”

Tokios rūšies situacija buvo jau daug kartų pavaizduota neišsibaigiančiose karo laikų melodramose. Ši filmą iš daugelio kitų išskiria kūrybingas panaudojimas filmo elementų, ikūnytų grasinimo ir nusivylimo atmosferoje. Scena naktiniame klube “Desperacijos Bare” yra pati geriausia visame filme.

Šis filmas nėra pasismaginimui; žiauriai realus, su puikiai ryškia nespaltvota fotografija, su pritaikyta muzika tragiškiems išgyvenimams paryškinti; greičiausiai laimės šių metų geriausio užsienio filmo akademinę premiją. Dėl krikščionims nepriimtinos savizudybės (nors ir žydo, ir persekiojamo), dėl žydaičių baisaus likimo viešuose namuose ir dėl kitų realistinių scenų buvo paskirtas į C (condemned) klasifikacija.

Stasė Semėnienė

FILMUS SUGLAUSTAI VERTINANT

BOOM. Tai Tennessee Williams veikalas “The Milk Train Doesn’t Stop Here Anymore”, specialiai pritaikytas filmui, kuriame vaidina Elizabeth Taylor ir Richard Burton. Dėl fantastiškų situacijų ir neįtikėtinų charakterių veikalas laikytinas nepasisekusių: vien aktorių sugebėjimai ir Joseph Losey’s puiki režisūra palaiko dėmesį. Intryga vystoma mirštančios milijonierės (Elizabeth Taylor) prabangioje viloje Italijoje. Richard Burton vaidina avantiūristą, kuris gyvena iš turtingų moterų — jis ir šia situacija mėgina pasinaudoti. Filmą spalvotas, gal įdomus suaugusiems, bet netinkantis jaunuoliams ir vaikams.

THE BRIDE WORE BLACK. Įdomus prancūzų gamybos angliškai įkalbėtas filmas. Vestuvių dieną našle tapusi moteris (Jeanne Moreau) atsikeršija penkiems asmenims, kurie yra atsakingi už jos vyro atsitiktinę mirtį. Gera Francois Truffant režisūra. Filmą labai geras suaugusiems ir subrendusiems jaunuoliams, bet ne jaunesniems kaip 14-kos metų.

CAMELOT. Malonus muzikalinis filmas, atvaizduojas legendarinį Guenevere (Vanessa Redgrave) ir Sir Lancelot romaną. Karalių Artūrą vaidina Richard Harris. Filmą spalvotas, gražiai pastatytas. Įdomus visiems.

CHARLIE BUBBLES. Albert Finney režisavo ir vaidino šiame įdomiame britų gamybos filme apie rašytoją, kuris neįstengia savęs atrasti. Filmą spalvotas ir puikus suaugusiems, bet ne jaunuoliams ir vaikams.

ATSAKANT

O LIETUVIŠKIEMS REIKALAMS?

Pasidairykit aplinkui, ypač tarp mūsų lietuvių, kurie tik po šio karo atsidūrė Amerikoje. Tai daugiausia dar buvę jauni žmonės. Dabar įsigytas užmiesty vilas nedrįsta be dekoratyviaus įrengti ir apkabinėti sienas visokiais blizgučiais... o kiek moterų, peržengusių 60 metų, kurios vaizduojasi esančios šešiolikametės ir save „atjauninti“ perka perukus, atitinkamas suknius, auskarus, žiedus... O kai reikia kelis dolerius lietuviškiems reikalams, tai dažniausiai skundžiasi, kad visur visi tik prašo pinigų ir pinigų.

Ig. Ma. (užrašyta ant "Dainavos" jaunimo stovyklos 1967 m. pajamų ir išlaidų apyskaitos lapo)

DAR VIENA PATIRTIS

N. Gailiūnienė rašo pavyzdžius iš romanų veikėjų... Pritariu Igno Petrausko mintims (žr. „L. L.“, birželio nr., 253 psl.). Esu iš daugelio girdėjęs, kad išėję iš bažnyčios, nebejaucia dvasinio atsigavimo. Sako: „Atlikau veiksmus pagal režisūrą ir išėjau lauk dvasioje sausas...“

Anksčiau žmogus nusikalsdavo ir buvo neramus, dabar triumfuojantis, nes žino, kad dabartiniai progresyvistai sukurs tokią filosofiją, būk tai atsakinga yra visa bendruomenė, ne atskiras žmogus. Kristus niekur nėra pasakęs, kad visi turės atsakyti.

N. Gailiūnienė jautriai aprašė savo pirmuosius išgyvenimus Amerikoje. Tik norėtusi paklausti, ar tai priklausė nuo josios ir kitų lietuvių DP. Atsiradau ir aš Čikagoje. Gavau darbą po 4 savaitių „sprinksinėje“. Prie vieno pečiaus galo stovėjau aš, prie antro juodukas. Po pusmečio mane perkėlė prie linijos varžtų kapyti ir linges kilnoti. Darbas buvo toks „žavingas“, kad naktį pajusdavau baisius skausmus rankose... O trys ar keturi juodukai prie to paties stalo dirbo daug lengvesnius darbus...

Problema yra. Ji teiisprendžiama auklėjimu mokyklose ir geru įstatymų vykdymu.

A. Kareiva, Čikaga

DAR APIE JAUNIMO TEATRA

"L. L." rugsėjo nr. 336 psl. savo pirmąją patirtimi Lietuvių Bendruomenės Jaunimo Te-

atre dalinosi "Curriculum vitae" jaunieji vaidintojai. Žemiau spausdiname dar vieną vėliau atsiųstą pasisakymą:

Mano nuomone, pagrindinė „Curriculum vitae“ vaidinimo idėja yra mūsų tautos likimas. Svajūnas su Svajūne klajoja per gyvenimą, negalėdami prasilaužti pro priešo užskleistas duris. Po daug nusivylimų jie perleidžia išsivadavimo darbą jaunesnei generacijai, o ji, turėdama daugiau ambicijos ir jėgų, prasiveržia pro duris, bet yra pasitinkama Juodosios Ponios, okupanto simbolio. Taigi, „Curriculum vitae“ išreiškia mūsų tautos tragediją, iš kurios mes neįstengiam išsivaduoti.

Repeticijos ir dalyvavimas vaidinime supažindino mane dar daugiau su teatru, kuriuo aš labai domiuosi... Dalyvavimas teatre leidžia pačiam išsireikšti, o tai juk ir yra pagrindinė kiekvieno meno reikšmė.

Jūratė Jakštytė, Čikaga

UŽSIDĖKIME „AKINIUS“

Gera, kad „Laiškai Lietuviams“ labiau rūpinasi vispusiškai panagrinėti laisvųjų lietuvių su pavergtais tautiečiais bendravimo klausimą negu kita mūsų spauda. Tačiau tuo reikalu rašant ar kalbant reikia užsidėti gerus „akinius“, per kuriuos būtų galima aiškiai matyti realų komunizmą, rusų imperialistinius ir genocidinius (mūsų tautos dvasinio ir fizinio sunaikinimo) siekimus ir metodus. Be plataus ir gilaus akiračio dažnai kai kurie mūsų jaunesnieji karštesnio bendravimo su kraštu šalininkai pasirodo yra siauraregiai, o senieji jau trumparegiai, kurie aiškiai nebemato rusiškojo komunizmo pavojaus Lietuvos valstybės ir nepriklausomybės idėjai sužlugdyti. Norint bendrauti, reikia žiūrėti, kad per tą bendravimą savo tautai vietoj naudos nebūtų padaryta žalos. Todėl mūsų politiniai veiksniai turi pagrindą ir pilną teisę nurodyti anuos pavojus ir nustatyti bendravimo ribas, kad okupantui nepasisiektų įgyvendinti savo grobuoniškus tikslus. Siekiant bendravimo su savo kraštu privačiai ar viešai, patartina visiems gerai susipažinti ir suprasti kas parašyta teisininko V. Vaitiekūno knygtėje „Bendradarbiavimas su Lietuva“. Tos knygtės pabaiga verta visiems išidėmėti: „Vienin-

gas supratimas savo uždavinių Lietuvai yra labai reikšmingas daiktas. Labai svarbu, kad nepaisant mūsų pasaulėžiūrinių, organizacinių ar kitokių skirtumų, visi vairuotume į vieną bendrą tikslą, su viena intencija — atstatyti Vasario 16-sios akto galią. Vieningam supratimui savo uždavinių Lietuvai sunykus, pačių Lietuvos laisvės kovotojų laisvajame pasaulyje vaikai gali nueiti tarnauti okupantui ir išduoti ne tik savo tautos ir savo tėvų Lietuvos nepriklausomybės idealus, bet ir pačius savo tėvus. Deja, tam turime sovietinio bendravimo pavyzdžių iš pačių rusų politinės tremties: tėvai nuo bolševikų bėgo, vaikai virto bolševikų agentais”.

J. Navakas

PRIKLAUSYTI LIETUVIŲ PARAPIJAI

Iš “L. L.” apsciu pasisakymų matyti, kad dėmesys krypta į Detroitą. Ir tikrai yra reikalinga į jį atkreipti dėmesį...

Kas tik nori, visi gali aiškiai matyti, kad lietuviškos parapijos nyksta ne dėl administracinių trūkumų, bet dėl lietuvių nutautimo... Tad pirmiausia pasauliečių, kaipo lietuvių, pareiga būtų organizuotis... Išimti vaikus iš svetimtaučių mokyklų, kad vaikai ir visas jaunimas galėtų lankyti lietuviškas mokyklas, dalyvauti lietuviškose pamaldose ir nuo pat mažens įprastų priklausyti lietuviškai parapijai.

Petras Pagojus, Detroit, Mich.

Atkelta iš 368 psl.

lietuvių kalba nėra tik muzikų kalba, kuriai vienintelė vieta tik jo bakūžėj samanojoj. Visur kitur — bažnyčioje, valstybinėse įstaigose, mokyklose, spaudoj — jai vietos nepalikta. Dabar jis ją visur girdi ir mato: ir spaudoj, ir bažnyčioj, ir mokykloj, kad ir privatinėj ir draudžiamoj.

Pradėti tiesti tvirti pagrindai gyvai lietuvių tautai ir laisvai Lietuvos valstybei. Eita prie to tikslo siauru, bet tiesiu keliu. Dirbta ne daugelio darbininkų, bet pasišventusių, pasiryžusių ir drąsių. Jų tarpe rasi pasauliečių inteligentų ir kunigų. Pasauliečių mažai, nes jų bendrai tais laikais buvo nedaug. Pirmose vietose stovėjo kunigai.

Jonas Šliupas, kuriam kunigai buvo “Rymo drigantai ir lenkystės apaštalai”, turėjo pripažinti čia kunigams nuopelnų.

Savo knygoje “Lietuvizskieji rasztai ir rasztininkai” (Tilžė. 1890 m., 222 psl.) jis rašo: “Isz viso paėmus XIX szimtmėtis yra pilnas gaivumo, isz ko gali szirdis kožno tėvynainio linksmai plasnoti... Prasidėjo tikras Lietuvos atgimimas... Juk patėmyti reikia ir tai, kad augant szvietiszka mūsų raszliavai, kila ir dvasiszkoji beveik lygia pėda, ir ant szitos dirvos ariant randame...” (čia išvardina eilę kunigų.)

Savo minėtoje knygoje Jonas Šliupas nagrinėja 34 “raštininkus” — rašytojus iš kalbamo priešaušrinio laikotarpio. Nors jam kiekvienas kunigas buvo pabaisa, tačiau be jų neapsiėjo. Saraše pažymėti 10 katalikų kunigų ir keli iš Mažosios Lietuvos protestantų. Be jų nebūtų “raštų ir raštininkų”, “nebūtų ir tiek tautinių sąmonintojų bei kelio tiesėjų tam laikotarpyj į Lietuvos laisvę.

LABDARA

STUDENTAMS

VOKIETIJOJE

Lietuvių medžiaginė būklė Vokietijoje vidutiniškai yra, be abejo, menkesnė negu kitose Europos valstybėse, nekalbant apie JAV, Kanadą bei Australiją. Iš tremtinių Vokietijoje pasiliko silpnėnysis, komisijų emigruoti nepriimtas elementas, kaip nesveiku tėvų ir mažamečiais vaikais gausios šeimos. Mokosi lietuvių jaunimas Vasario 16 gimnazijoje ir vokiečių mokyklose, bet dėl finansinių sunkumų maža kas gali eiti aukštuosius mokslus. Neseniai yra įsteigta Lietuvių šalpos draugija “Labdara”. Nors įstatuose numatytas ir paramos teikimas jos reikalingiems tautiečiams, bet, valdybos nusistatymu, pagrindinis draugijos tikslas bus rūpintis lietuvių kilmės moksleivija. Negausių draugijos narių akys krypta į užjūrio tautiečius. Kviečiame stoti į narius (metinis mokestis DM 12), skirti stipendijas, globoti pavienius moksleivius, parinkti aukų pobūviuose ar skirti rengiamų pramogų pelno dalį. Adresas: Litauische Hilfsverein LABDARA, e. V. J. Glemža, 7 Stuttgart-Bad Cannstatt, Steinhaldenstr. 147. Banko sąskaita — Staedt. Girokasse Stuttgart Konto Nr. 1185168, Stuttgart 1. Postfach 387.

LEIDĖJŲ PRAŠYMAS

Leisdami "Laiškus Lietuviams", Tėvai Jėzuitai susilaukia ne pelno, bet nuostolio. Metinė prenumerata yra per žema: iš jos žurnalas negali išsiversti. "Laiškų Lietuviams" leidėjai prašo visų galinčių skaitytojų žurnalą paremti aukomis, o labiau pasiturinčiųjų — stambesne auka tapti žurnalo viso numerio mecenatais.

AUGSBURGIEČIAMS PADĖKA

Buv. Augsburgio lietuvių gimnazijos suvažiavimo rengimo komitetas Čikagoje nuo suvažiavimo likusi 83 dol. pilną, savo pačių aukomis padidintą iki 113 dol., paskyrė "Laiškų Lietuviams" žurnalo paramai, atsižvelgdami į tą faktą, kad tam suvažiavimui rengti nemaža laiko ir pastangų buvo padėjęs to žurnalo redaktorius Kęstutis Trimakas, S. J.

Šio žurnalo redaktorius, prisimindamas, jog savo pirmosios redaktorių žingsnius pradėjo Augsburgio gimnazijos penktosios klasės suole, nuoširdžiai dėkoja visiems savo gimnazijos mokytojams ir mokiniams už anuometinę ir dabartinę moralinę ir finansinę paramą.

LAIŠKŲ LIETUVIAMS STRAIPSNIO KONKURSAS

"Laiškų Lietuviams" žurnalo redakcija, atsižvelgdama į faktą, kad lietuvių išeivių visuomenėje pasitaiko nemaža nesantaikos, nesutarimų ir susiskaldymo, ir norėdama tautiečių tarpe skleisti darnaus sugyvenimo mintį bei dvasią, 1968-1969 metų rašinio konkursui parinko atitinkamą temą, būtent, "Tolerancija ir ištikimybės principams, kryžiuojantis pažiūroms ir nuomonėms" (kaip yra lietuvių visuomenė ir kaip turėtų būti).

Rašinys (straipsnis, beletristinis vaizdelis ir kt.) turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir išsiųstas kartu su atskirame vokelyje įdėta tikrąja pavarde bei adresu "Laiškų Lietuviams" redakcijai, 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636, U.S.A. Konkurso terminas — 1969 m. vasario 1 d. (pašto antspaudu data). Atsiųsti rašiniai tampa žurnalo nuosavybe ir gali būti jame spausdinami. Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Skiriamos premijos: I — 100 dol., II — 50 dol. ir III — 25 dol. Premijoms paskyrę yra: 100 dol. — V. Kuliešius ir 25 dol. — Pr. Razminas.

KONKURSAS JAUNIMUI

Jaunesnioji karta gerokai kritikuoja vyresniųjų lietuvių išeivių visuomenę dėl joje pasitaikančios nesantaikos ir susiskaldymo. Naudinga būtų ir jiems leisti pasisakyti, ne tiek pakritikuoti, kiek ieškoti išeities. Todėl ta pačia aukščiau minėta tema skelbiamas rašinio konkursas ir jaunimui, ne vyresniam kaip 20 metų amžiaus (siunčiant rašinius, pažymėti "jaunimo konkursui"). Skiriamos dvi premijos: I — 50 dol. ir II — 25 dol.

KVIETIMAS

Parodos rengimo komitetas kviečia visus atsilankyti į Antano Nako tapybos darbų parodą, kuri įvyks š. m. lapkričio 16-24 d. Čiurlionio galerijoje Jaunimo Centre Čikagoje.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Alg. M. Budreckis. THE LITHUANIAN NATIONAL REVOLT OF 1941. Išleido Juozas Kapočius. 147 psl. Kaina 4 dol.

LSDP Užsienių Delegatūros VEIKLOS GAIRĖS. Priimtos 1967 m. Atspausdinto Nida Press Londone. 1968. 23 psl.